

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, február hó 13. —

Krónika.

Glosszák.

— febr. 11.

Bécsben több hozzáértéssel ítélik meg a magyar politika helyzetét, mint a budapesti pártklubokban. Lehet, hogy ez annak az optikai törvénynek a következménye, mely szerint nagyobb dolgokat tisztábban látunk távolról, mint közelről. Odafönt észrevették, hogy a magyar közvélemény megnyugvással fogadta gróf Khuen-Héderváry Károly kinevezését s ebből a megnyugvásból levonták a következményeket. Nem fogadták el Khuen-Héderváry fejét, mert úgy találták, hogy erre a fejre ma elég nagy szüksége van a béke után vágyakozó Magyarországnak is. A miniszterelnök tehát hazahozta a saját fejét, s mi őszintén sajnáljuk, hogy utitársul nem kaphatta meg maga mellé gróf Andrássy Gyuláét. De a politikában az egyéni szimpátiának meg kell hátrálni a czélszerűségi okok előtt s az adott politikai helyzetben talán egészségesebb dolog, hogy Khuen-Héderváry politikájára nem biggyesztették oda hazafias fügefalevélnék gróf Andrássy Gyula politikáját. A Héderváry-kabinet politikáját az ismert hazafiak bizonyítványa nélkül is hazafiasnak kell elfogadtatni. Ennek a politikának minden ajánlólevél és minden idegen erkölcsi bizonyítvány nélkül kell harczba indulni s egyedül arra az erősségre szabad csak támaszkodnia, melyet önmagából tud meríteni. Az életképesség próbája ez. De mi lenne az életképességbe vetett hitből, ha a politizáló Magyarország azt látná, hogy még Khuen-Héderváry sem hisz saját politikájának hódító erejében. Az önérzet dolga is volt, hogy a miniszterelnök csak a saját politikájával álljon az ország elé s ezzel demonstrálja, hogy elég erős egyedül viselni a felelősséget a saját akciójáért. Az ilyen merészségnek nagy a szuggesztív ereje s a koalíciós rezsim bizonyítja, hogy ez az erő nem utolsó tényező a politikában.

*

Meg kell ismét szokni, hogy az urak korrupciót, vesztegetést emlegetnek, amikor kisebbségben maradnak a kormány jelöltjével szemben. Nekik lehetetlen beletörődni abba a gondolatba, hogy Iglón csupa politikai meggyőződésből, csupa kiábrándulásból, vagy meguntságból Hieronymi Károly köré csoportosulnak a választók. Aki elég objektív és belátja, hogy a kiábrándulás vagy meguntság a politikában ugyanolyan

pszichológiai jelenség lehet, mint a szerelemben, annak csak egy útja van: lecsukni a szemét és eltemetkezni. De ennyi objektivitást csak kevés emberben találunk. A legtöbb politikus magán kívül eső okokra vezeti azt vissza, ha kiesik a nép gráciájából. És ismerjük el, hogy könnyebb is hinni a vesztegetésben, mint a saját magunk kiélttségében. A hiuság meg az önhittség nagy mestere az önámításnak s a mi politikusaink elég hiuk arra, hogy gyengeségüket sohase ismerjék be. Ebből gondoljuk, hogy a négyéves rendszer már régen el lesz temetve s a holttest még a sirból is ég felé terjeszti karját s erejének utolsó megfeszítésével ezt kiáltja: korrupció, vesztegetés! Pedig mennyivel hasznosabb és férfiasabb dolog lenne a helyzet józan megismeréséből levonni a konzekvenciákat és új életet kezdeni. Felismerni, hogy a rendszer elavult s aztán nyomban az új munkába fogni, vagy félreállni. Az urak jól tudták, hogy tévedtek négy esztendővel ezelőtt, amikor az ország jövődő sorsát a koalíció állandóságára építették. S ha ezt a tévedésüket belátták, ugyan miféle jogon követelik, hogy a nemzet következetes legyen és továbbra is kitartson mások tévedése mellett.

Szekszárdi Casino

Az új kabinet ellen felhozott szépséghibák közt nagyon érdekes és nagyon jellemző az, amelyet a soproni vármegyeházán hallottunk. A soproni politikai esztéták szerint Khuen-Héderváry nem érdemel bizalmat, mert honvédelmi miniszternek *Hazai Samut* nevezette ki, holott erre a méltóságra akárhány magyar mánás is szívesen vállalkozott volna. Ezt a szépséghibát egy pápai kamarás emlegette s most a mánásokon a sor, tanácsot adni a római kuriának, hogy ezután olyanokat nevezzen ki kamarásoknak, akik barátságukkal nem kompromittálják a magyar arisztokráciát. Mert elmaradottságnak még egy pápai kamarásnál is megdöbbenő, hogy azért megy forradalomba, mert nálunk az arisztokrácia még mindig nem tud érvényesülni. Különben a kamarás ur felszólalásának őszintén örvendezhetnek azok, akik rokonszenvvel kísérik az új kabinet munkálkodását. Mert micsoda kiváló férfi lehet az olyan miniszter, akiről még az ellenségei is csak azt tudták kisütni, hogy nem — mánás.

*

Vannak, akik Budapestről haza beszélnek és vannak, akik otthonról Budapestre szónokolnak. Az idő határozza meg, hogy mikor milyen a beszédek termé-

szete. Most például a vidékről [[Budapestre beszélnek. Ilyennek találtuk Barabás Béla beszédét, melyet az aradi városházán mondott Nagy-Kőrös érdemes képviselője. A beszéd kissé kormánypárti izü, ami elég különös egy olyan politikusnál, aki népszerűségét leginkább annak köszöni, hogy abban a városban született, ahol vértanuhalált haltak a magyar szabadságharcz vezérei. Nem gunyolódunk a beszéd fölött, de kiemeljük, mint a politikai helyzet érdekes szimptomáját. Barabás Bélát eddig ez a kiáltás segítette mandátumhoz: Most jövök a vértanuk városából. Most — úgy látszik — Barabás is észrevette az idők változását s attól tart, hogy ezután a vértanuk szelleme is csak azt segíti diadalra, akit kormány ereje támogat. S mi éppen ebben a megismerésben látjuk a kormány erejének a mértékét. Azt gondoljuk ugyanis, hogy nem lehet gyöngé az, akit Barabás támogat. Nagy-kőrös képviselője mindig — csak az erőset támogatta.

—sz.

Hoffman utolsó meséje.

— NATHANAEL. —

Írtá: LOVIK KÁROLY.

(3)

— Ime, fogd ezt a hangszert — szólt mennydörgés-szerű robajjal. — Évszázados műremek, — spanyol zsidók készítették, mindig csak az éjféle órákban, évenként át — ritka kincs... de még lélek nélküli... Öntsd belé Szerafin iránt való szerelmedet, temesd belé kihunyó életed utolsó, legszebb indulatát... ennél méltóbb emléket nem hagyhatsz e földön!

Kezem gépiesen nyúlt a hangszer után, ujjaim görcsösen tapadtak a hurokra, szemem megtelt könnyel, a szívem végtelen fájdalommal és azután játszani kezdtem... Vadul, kétségbeesve játszottam... És a hangok csodálatosan, melegen, a végtelen magasságba emelkedve ömlöttek és a hegedű kiszívta a véretem, a lelkemet, az utolsó csepp érzésemet... Minden, ami bennem nemes tartalom, gondolat, hit, szerelem volt, átment a csillogó hurokba, amelyek mohón nyelték el a drága zsákmányt s legótt ujat, ismét ujat követeltek, mignem a szívem egészen üres lett és kiégett, kifosztott testem erőtlenséggel hullt vissza a párnákra.

Álmatlan szerelem.

— Swinburne. —

Gyötrött fejét a Szerelmem
Nyugtatta rózsalevelen
És szeme könnytől volt piros
És sápadt ajka vértelen.

És jött a bú, a baj, a gond,
Megálltak, ahol ágya volt.
De tűnt az éj, de szállt az éj
S rózsák rakták ki a vadont.

És az Öröm fényárba jött
És a száján csókolta őt
És a virrasztók vén hada
Eltűnt ágyától, mint a köd.

És ajka égett, mint a vér
És szeme vágyott a napér':
Éjjel sirunk, de a Gyönyör
Hajnakra újra visszatér.

Kosztolányi Dezső.

A politikában nincsenek igazságok, ottan csak czélszerűségek vannak.

*

Amíg az emberek hiuk, az uralkodóknak jó dolga van.

*

A zsidók igazán kellemetlen emberek. Hogy az ókori Rómának kellemetlenséget szerezzenek, megcsinálták a kereszténységet, és hogy az ujkori Rómának okozzanak kellemetlenséget, megcsinálták a szociálistmust.

Seitz Viktor.

IV.

Napokig feküdtem kimerülten, kábultan, nagy ürességet érezve testemben, amely ennek daczára mázsás súlylyal huzott valahová le, a végtelen mélységbe, a fekete sirba. Szempilláim mintha leragadtak volna, érzékeimet megtompította egy titokzatos, lassan zugó erő, amely tengerként hömpölygött föl s le tagjaimon és nem tűrt ellenkezést. Ki tudja, meddig sinylődtem így, míg végre — egy délután — napsugárt pillantottam meg, azután érezni kezdtem, hogy a tudóm szabályosan dolgozik, a szívem dobog és ereimben meleg vér csörge-dez. Az élet, amely mintha régen megfeledkezett volna rólam, egyszerre visszatért betegágyamhoz és a nap-sugárral új bizalom, új erő költözött csontjaimba.

A szobában nem volt senki... Fölkeltem, lemostam arczomról az odaszáradt verejtéket; ez megkönnyebbített. Azután egy kancsó vizet kerestem és találtam; egy hajtasra kiittam; ismét egy fokkal élénkebb lettem... Az elmém lassan visszanyerte rugalmasságát, akaratom fölszabadult és próbálgatni kezdte szárnyait.

— Vajjon hol vagyok? — ez volt az első gondolatom.

Sokáig tartott, míg rájöttem a nyomra. Agyamban össze-vissza kavargtak az utolsó napok való és álmodott képei... Hirtelen aztán tolatkodni kezdtek az emlékek... A zuhanás a mocsárba, a vergődés a sárban, a lázas látomások, azután a vándorlás az elhagyott, végtelen lapályon... most a hosszú fehér kőfal tűnt elém, majd a pupos kapu... Azután hirtelen szökösekkel Nathanael jelent meg, nyomában a sápadt Szerafinnal... aztán a beszélő fák, a csodásan csillogó aranyhajfonat... A kártsu hegedű... Mint a villám szaladt át lelkemen a tudat, hogy egy huros, hangszeralaku rém kiszivott belőlem minden érzést... De rögtön rá mosolyogni kezdtem... Hogy tudna egy hegedű vért szívni? Hogy lehetne a tárgynak ereje az élő lény fölött? Ej... Ez is csak látomás volt, mint a többi gonosz álmokép... és aztán fájni kezdett a szívem és — folyóvizben rezgő gyöngéd tükörképként — sajátos világításban, megjelent előttem Szerafin és félénken, komolyan viszonozta pillantásomat.

A szomszéd szobában beszélgetést hallottam. Hirtelen elhatározással átmentem. Eleintén lábaim inogtak, de aztán ur lettem a test gyöngeségei fölött és kiegyenesedve léptem át a küszöböt.

A tágas, homályos szobában, amelyet ködös képek még borusabbá tettek, a földön — egy ócska farkasbőrön — két alak kuporgott: Szerafin és Nathanael. Nem vették észre érkezésem, látszólag el voltak foglalva gondolataikkal és sajátságos, összefüggés nélküli szavakat mormoltak maguk elé... Mily titokzatos jelenet! Apa és lány nem csevegtek egymással; mindegyik magához, vagy talán egy láthatatlan, harmadik személyhez beszélt... Szemök különös fényben csillogott, homlokuk fénylett... úgy teszett, messze járnak a föld felett, távol hagyva annak kicsinyességét, maradiságát, köznapi gondolatait...

Először a leány szavaira figyeltem.

— Oh, ti drága fácskáim, — szólt szeretettel simogatva az üres levegőt — mily puhák, mily gyöngédek vagytok... Mily nemes a lelketek, mily jók vagytok, hogy minden lépésemet követitek, hogy itt vagytok köröttem és megőriztek, megvédtek... Te drága nyirfám, te, — te vagy én árnyékom... és te, te öreg nyárfa, az én csicsergő pacsirtám... És ti füzek, ti beszéltek helyettem, a ti szavatok mondja meg a világnak, hogy kicsoda Szerafin.

Megdöbbenve néztem a leányra... Mily szörnyű szavak, mily kétségbeejtő tekintet, amely nem ismer tárgyat és időt!... Egy pillanatig a szemem káprázott, aztán hirtelen, vad fájdalommal kezdtem megérteni az összefüggést... És egyszerre magyarázatát leltem az elmúlt napok eseményeinek... Ah! hisz a leány elméje elborult volt, Szerafin egy szegény, sínylő lelkű beteg... És az én lelkem, lázas álmában, hozzá csatlakozott az ő sajátos gondolataihoz, szomorú világához, ahol a fák beszéltek, tánczoltak és madarakként csicseregtek! Ah, ezért hallottam hát a fenyőfa románczát a farkasról!

— Szerafin! — kiáltottam fel és a szívem vonaglott. — Szerafin! Mily rettenetes mindez!

A leány tévővázva nézett reám és nem felelt, csendesen tovább foglalkozott fűzfáival, jegenyéivel, amelyeknek becéző szavakat sugott... Kétségbeesve fordultam Nathanaelhoz, mintha segítséget vártam volna tőle...

De a mester nem vett tudomást rólam, egy ócska, kitömött sólyommal foglalkozott és így fordult hozzá.

— Ah, ti büszke szép gondolatok! — mormogta sebesen. — Te diadalmas, égnek törő eszme, te gyönyörű madár, aki magasra emeled lelkünket és új világot nyitottál meg előttünk! Hozsánna néked! Alleluja! Szárnyalj tovább és hozzád új hitet a világnak!

Megdöbbenve néztem Nathanaelra, aki most észrevett és közömbösen bólintott felém.

— Ime, — szólt, a kopott madárra mutatva — a reformáció eszméje... az új kor büszke sólyma, Luther lelke... Mily szépen, mily magasan szárnyal!

— Ah, Nathanael! — szóltam, de aztán elhallgattam.

Az elmúlt esték szörnyű képeit felébredt, visszanyert elmém éles fénynyel világította meg... Két örült ember és egy lázas beteg képzelődésének találkozása volt... Három elborult lélek, barangolt együtt az emberi nyomorúság kietlen utain... Egyszerre megértettem a titkos ezüstdoboz, a fekete lant, a karcsu hegedű szereplését...

— Ah, hisz te is örült vagy! — szaladt ki számon a borzalom.

Nathanael fölpattant s lekapott egy rozsdás fegyvert a falról.

— Ki meri ezt mondani? — rikácsolta vadul. — Ki meri ezt állítani? Felelj!

Az ablakhoz ugrottam, felrántottam a csörömpölő táblát és kivettem magamát az udvarra... Mögöttem egy éles lövés dördült el, de nem tett kárt bennem... Nagyot zuhantam, azonban rögtön talpra álltam és elkezdtem futni, futni, kalap, köpönyeg nélkül... mindaddig, míg egy városhoz nem értem, ahol (már késő este volt) egy csapszéket találtam... Itt bort kértem — öreg rajnai bort — és egy hajtásra kiittam a kancsót... A szívem vadul dobogott, a mellem zihált...

*

Pár óra hosszat ültem szótlánul a boros pinczében, magam elé meresztve tekintetemet és folyton Szerafinra gondolva, akinek csodálatos szépségét nem tudtam feledni; nemes vonásai lassan legyőzték rémületemet és az elmúlt napok komor emlékeit... A csapszék lassan kiürült, végül egyedül maradtam. A helyiséget csak egy hordóra tett gyertya világította meg. A korcsmáros végre odalépett asztalomhoz és megemelte sapkáját.

— Nem akarom uraságod szórakozását zavarni, — szólt illető módon — de ha nincs ellenére, a záróra küszöbön van... Amennyiben azonban uraságod éjjeli szállást parancsol, — mert úgy látom, idegen — azzal is szolgálhatok. Uraságod meg lesz elégedve párnáimmal és orosz dunnáimmal.

— Igen, — feleltem elgondolkodva — az idő későre jár... De talán egy kancsóra még futja, kedves...

— Werther — bólintott a csapláros. — Werther Sámuel.

— Kedves Werther ur — folytattam tovább. — És ha megengedi, megkinálom egy kortytyal. Remélem, elfogádja?

A vendéglős újra bólintott és leült a fekete tölgyfasztal mellé. Kocintottunk, ittunk, azután sokáig hallgattunk.

— Adjon fölvilágosítást, — kezdtem el egyszerre türelmetlenül — ki az a titokzatos ember, aki itt a mocsárban... a mocsár közepén lakik... elhagyatva, elzárkózva, mint egy rossz szellem... ki ez az ember?

A csapláros szánakozólag mosolygott és burnóttal kínált meg.

— Hogy ki az, aki a mocsár közepén lakik? — szólt szertartásszerűen szippantva. — Nemde jó burnót? Nos... Egy szegény ördög... Isten szegény rabja, valami öreg földbirtokos... hosszú lenne a történetét elmondanom... Szóval egy bomlott idegzetű, bomlott akaraterejű emberrel állunk szemben — tette hozzá fontoskodva.

— Tehát örülttel? — kérdeztem nyugtalanul.

— Ahogy vesszük... Az örültek, tisztelet ne essék mondván, rendszerint tudniillik törnek, zuznak, azt állítják magukról, hogy pápák, császárok, míg Nathanael ilyet nem tesz... Ő csöndes ember, aki magának tartja meg furcsa gondolatait. Tudtommal még soha baj nem volt vele, a fő, hogy az ember ne zavarja a hitében... De hiszen, uram, az utóbbi sok egészséges elméjű embernél is előfordul. Magam is...

— És a leánya? — szakítottam félbe fecsegését, és a sötét pinczében egyszerre bűvös erővel jelent meg előttem Szerafin alakja, amint a fákkal beszél, amint csodálkozva, félénken veti rám szemét, amint megigazítja homlokomon a borogatást, amint lehunyja mély tekintetű szemét, amelynek finom pillái elhalt, gyönyörű

virágszirmokként borulnak sápadt arczára... Oh, mily szép volt, mily törekeny, mily nemes... csak a reménytelen fájdalom, a kétségbeesett szenvedés lehet ily végtelen nemes!... Hirtelen vad sóvárgás támadt a szivemben, fölkeltem az asztaltól, magasra emeltem föl a kancsót és így kiáltottam:

— Szerafinra! Szerafinra!

A csapláros megdöbbenve nézett rám, aztán ivott egy kortyot és így szólt:

— Ön, igen tisztelt uram, — egészségére váljon az ital, látom jól bírja az italt — nyilván nem tudja, hogy az a szép és tiszta nő, akit Szerafinnak nevez, éppen olyan szerencsétlen lelkű és elméjű, mint apja, Nathanael mester.

A bor tüzes erővel járta be tagjaimat. Szerafin alakja még jobban kiszínesedett, még magasabbra emelkedett lelkemben. Mintha egy művészet nem is lett volna elég rá, hogy megrögzitse rajzát, valamennyi muzsának össze kellett fognia, legszebb tulajdonait reáruházván: a festészet, a zene, a szobrászat...

— Ah, tudom, — feleltem a csaplárosnak — mindent tudok és mégis... mégis delejes erő vonz feléje... Nem tudok neki ellentállani... Hisz oly szép, oly végtelen nemes... és a szivem oly szegény, oly nagyon szegény... Soha senki nem szeretett, csak Szerafin, soha senki nem adta nekem lelkét, csak Szerafin! Oh te szép, te irgalmas, te isteni lény!

Mohón kocshintottam és újra felhajtottam egy serleget.

— Oh! Miért is nem vagyok tébolyodott, — szoltam — hogy egy országban járhatnék vele, hogy egy volna a nyomoruságunk, egy a gondolatvilágunk... Miért kell józannak lennem, miért nem hihetem én is, hogy a fák beszélnek, járnak, énekelnek, miért vagyok oly végtelen messze attól, akit szeretek! Oh! Isten, — kiáltottam fel vadul — bocsáss be az ő országába!

Werther megszeppenve szedte össze kötényébe az üres üvegeket. Látszott, éppen nem volna ellenére, ha titokzatos vendége már árkon-bokron tul lenne.

Fölkaptam az utolsó kancsót — derék, nehéz, napfényes vidéken, hóeséskor szüretelt ó-bor volt — és gyorsan kiürítettem, aztán egy aranyat dobtam a tölgyasztalra és kirohantam az éjszakába. Werther gyorsan bezárta mögöttem az ajtót és gondosan ráhuzta a reteszt.

Vad mámor fogta el a lelkemet. A nehéz bor fölkorbácsolta a betegség által megviselt idegeimet, szemem káprázott, fülem zugott. Sebes, bizonytalan léptekkel haladtam, magam se tudtam merre, csak előre, abban a dőre vágyakozásban, hogy ismét odataláljak az elhagyott kastélyhoz... Néha nekiütődtem egy fának, megbotlottam egy kőben, egyszer el is estem, de mindez nem hátráltatott, szilaj akarattal törtöttem tovább... és lelkem előtt — lidércfényként — ott lebegett, világított Szerafin alakja... kezével titokzatosan intett és én vakon engedelmeskedtem fölszólításának. Minden emberi vonás kiveszett belőlem, nem tudtam, ki vagyok, nem tudtam miért és hogyan éltem eddig, nem emlékeztem senkire, nem akartam tudni senkiről, csak egy vágyam volt, leborulni Szerafin előtt és megcsókolni ruhája szegélyét!

És a nehéz italtól kábult fővel — így vándoroltam tovább titokzatos árnyékként az éjszakában... lélekzetvesztve... kárhozattól üzve, makacson, a nyomot kereső kopó dühével, a szenvedő ember végtelen bizalmával... Lábam alatt újra süppedni kezdett a talaj, néha térdig csusztram bele a hinárba, de azért tovább mentem... tovább csusztram, míg ösvényt találtam a zombékban... És a mámor nem szűnt, a fárasztó

hajsza, a hideg északi szél nem volt képes elűzni... Ah, mily sajátságos, mily isteni mámor volt! Oly jól esett tudnom, hogy körülöttem megszűntek a hétköznapi élet szabályai... hogy tér, távolság elvesztették nagyképi határozottságukat... hogy a tárgyak áttetszővé lettek és a levegő sziklaként sűrűsödik meg... Oh, fenséges egy bor volt a Werther bora! Mily színek, mily tarka rajzok fakadtak nyomában! Tüzes karikái koszoruba fonódtak, verőfénye mosolygott, aranycsöppei pogány istenek nevetéskicsalta könyeiként csillogtak...

A hold egyszerre kibújt egy lomha, medvealaku felhő alól... A vidékre nyugodt, mozdulatlan zöldes fény esett, amely olyan szint és jelleget adott a tájnak, mint a tenger fenekének, ahogy az a hajósok és gyermekek képzeletében él... Végtelen nyugalom ült a tompafényű lapályon, sehol egy élő lény, még egy kóbor madár sem; nem mozdult semmi, csak... Jól láttam volna? ... Igen! ... Csak a fák, a törpe fűzek, a kövér nyárfák, a kísérteties nyirek, csak ők mozogtak, sétáltak, beszélgettek és énekeltek sajátságos, panaszos hangon és én megértettem őket... Megértettem, ahogy a holdról, a kék hegvekről, a tavalyi fecskékről beszélgetnek... Mámor volt-e vagy valóság? ... Ej, mind egy! Boldogan kacagtam fel és új erővel rohantam tova.

Hirtelen fölbukkant a kert hosszú fehér kőfala... Itt az ócska hid, amott az orgonabokrok, amint fázó verebéként bujnak össze... Végre tehát célzt értem... Kikászálódtam az utolsó hinárból, átbukdácsoltam egy pár zombék között... azután egyszerre szemben állottam a soktornyú kastélylyal, amely komor, óriási bagolyként terpeszkedett szét a fák között. Megkerestem a kaput, — nyitva állott; végigfutottam az udvaron, senkivel se találkoztam...

Egy szökéssel fönt termettem a lépcsőkön, belöktem az ajtót és a tarka kővel kipadozott nagy terembe értem, ahol annakidején Nathanaellal találkoztam, elmosódott képek, vaslovagok, ócska zászlók közt. A terem üres volt, csak egy magasan csüngő, zöldes fényű lámpa világította meg gyéren a süppedt butorokat, vaspántos szekrényeket... Átszaladtam a szomszéd szobába; itt se láttam senkit. Sebtiben átbetorkáltam a sötétzöld termen s azután türelmetlenül nyitottam ki egy nehezen nyíló ajtót...

Megdöbbenve álltam meg.

A szoba végesvégig rózsaszín szövettel volt bevonva, rózsaszínű lámpák még fokozták a fényhatást, amely lágyan, mint a kihunyó őszi nap sugara omlott szét... Szerteszéjjel temérdek rózsaszínű virág... A terem közepén magas ravatal állott, rajta hófehéren, arcán kegyetlen nemességgel Szerafin feküdt... Mélységes csönd honolt a falak között; a koporsó mellett pedig hat diák állott, akik komolyan nézték a kezükben égő gyertyaszálakat. A jobb szögletben, fehéren, szikáran tünt fel Nathanael alakja... Az aggastyánnak imakönyv volt a kezében, az ajka csöndesen mozgott. A bal szögletben nagy szentkép csüngött, alatta tömjénes lámpa, amelyből keskeny, szalagos füst emelkedett a levegőbe.

A halottat mindez nem érdekelte, Szerafin csöndesen, arcán örök békével feküdt és csupán én vettem észre, hogy az egyik szeme csak félig van lezárva, hogy tekintete áthatol a selymes szempillákon és hívogatólag, titokzatosan int felém.

A diákok most énekelni kezdtek s én elkezdtem kacagni, kacagni és, belemarkolva a rózsákba, kifutottam az éjszakába.

(Vége.)

Toll és tőr.

— febr. 11.

A KÉT FÜGGETLENSÉGI PÁRT megint kaczerkodik egymással és báró Prónay Dezső vállalja az öreg néni szerepét, hogy közvetítse a találkát a két szerelmes közt. Mert a két párt szerelmes lett egymásba. Szerelmüket abban a pillanatban fedezték fel, amikor mindkettőjük előtt nyilvánvalóvá lett, hogy az a bizonyos harmadik mellőzte, cserbenhagyta őket. Amíg ez a faktum nem következett be, versenyre keltek egymás ellen, hogy mindegyik meghódítsa magának a harmadikat. A szerelemben nem tudtak találkozni, de a gyűlöletben egyek lettek. És a gyűlölet már-már összeforrasztotta őket, amikor kiderült, hogy Justh és Kossuth leküzdhetetlen ellenszenvet éreznek egymás ellen. Nem tudnak az egymás szemébe nézni s ezt egész nyíltan bevallják maguknak és az országnak, Ha csak maguknak vallanak be, még nem lenne baj. De megmondják az országnak is és az már végzetessé lehet a két függetlenségi pártra. Mert hogyan szeresse őket az ország, ha ők maguk is csak utálatra méltatják egymást...

A DEPUTÁCIÓ. Miskolczon a főügyész ur az iskolásfiuk deputációját vezette a primadonna elé. Azután fölkerekedett a város és a polgármester vezetésével deputációba ment a főügyész elé, hogy elégtételt adjon a kiváló műbarátnak a meghurczoltatásért. Gyönyörű városi idill. Kár, hogy a politika nagyon lefoglalja az ország figyelmét s a miskolcziak dicséretet érdemlő filantrópiája és igazságszeretete nem juthat ahhoz a méltatáshoz, melyet megérdemel. Mert gyönyörű dolog, amikor egy egész város ennyire átérzi a megbántott ember fájdalmát, keservét s lóhalálba siet, hogy enyhítse az égő sebek gyötrelmét. De ha a miskolcziak következtetések akartak volna lenni, egy-két lépéssel tovább kellett volna menniök. Mert Miskolczon nemcsak szenvedő ügyészek, de siró, kesergő iskolásfiuk is akadnak, akik azon nyöszörögnek, hogy mi lesz a tandíj-kedvezménynyel, melytől a tanárok szigorúsága megfosztotta őket. Egy siró iskolásgyermek nem kevésbé siralmas látvány, mint egy kesergő főügyész. De könnyebb deputációban kivonulni, mint ezer koronákat lefizetni. Ezzel azonban ne essék sértés Miskolcz városának jóhírén. Nem megbántani, csak figyelmeztetni akartuk az igazságtalanságra. De hát főügyész van a dologban, s ahol az igazság papja áll őrt, ott szabad hibázni az igazság rovására.

A KALOCSAI ÉRSEK PÁSZTORLEVELET IRT. Böjti prédikációnak szánta, de beillik farsangi mulatságnak. Szidta a modern technikát, melyet lefoglalt magának az istentelenség. A modern gépek a vallástalanságot szolgálják: ahány rotációs, mind a szabad gondolatot röpíti világgá, s ahány ujság, mind az erkölcstelenségnek, pornográfiának a szószólója. Nem akarjuk az érsek állításait mindenben kétségbe vonni, de azt a megjegyzést mégis megkoczkáztatjuk, hogy így általánosságban mégsem szabad a modern technikát egyházi átokkal sujtani. Mert ha az átoknak foganatja lenne, a kalocsai érsek aligha rosszabbul nem járna, mint a nyomda- és ujságtulajdonosok. Tessék csak elgondolni, hogy mi lenne az érsek negyven-ötvenezer hold földjéből, ha a modern technika nem gondoskodott volna gőzekről, gőzkaszálóról, gőzcséplőről s más ilyen gazdasági eszközökről, amelyeket igazán direkt a nagy javadalmu egyházi méltóságok számára talált fel az istentelen technika leleményessége. Óvatosabban hát azokkal a villámokkal és mennykövekkel.

CORBETT KISASSZONY. Egy nagyon csinos angol leányzó rándult le Budapestre. Angliából jött s még piros az arcza a választási küzdelmekről, vagy talán az ütésektől, melyeket küzdelem közben kapott. Akármint van, bizonyos, hogy a kisasszony nagyon büszke erre a pirosságra s szívesen mutogatja azt bárkinek, aki néhány sorban lerója háláját az ujságokban. Ez a hála odáig ment, hogy egyik-másik ujság kiadta a kisasszony arcképét is. Innen tudjuk, hogy Corbett kisasszony uniformisban jár. Valószínű, hogy feminista-dresszt visel. Mert Angliában a feministák maguk komponálta dresszben járnak. Talán bolondság, amit most leirtunk, de mi is tartjuk már magunkat akkora kulturnépnek, hogy szabad ennyire fölületesnek és tájékozatlannak lennünk. Tehát dresszben járnak. De csak a karcsubbak és fiatalabbak. Mert Angliában a feministák közt is akadnak karcsuk és fiatalok. És látva Corbett kisasszonynak ezen erényeit, bámuljuk a magyar feministák elszántságát. Mert nagy elszántság kell ahhoz, hogy a nő összehasonlításra adjon alkalmat a világnak. Hogy mi az összehasonlítás eredménye? Egész Budapest azt sóhajtotta a kisasszony pénteki előadásán: Milyen fiatal és máris feminista.

A NAGY FELFEDEZŐ.

Felkerestem a nagy embert, akihez azonban az inas nem akart beereszteni. Ott álltam a homályos, barnafényű hall süppedő szőnyegén; az aranygombos lakáj hideg pillantása végigfutott a hátamon, amikor így szólt:

- A méltóságos ur nem fogad,
- Legyen szíves talán mégis bevinni a névjegyemet.
- Ismerőse ön a méltóságos urnak?
- Nem vagyok ismerőse.

Az inas még egyszer végigmért tekintetével, látszott rajta, hogy egész idegennék tűnök fel előtte és átvette a névjegyemet, amelylyel eltűnt. Néhány másodperc múlva visszajött és bevezetett. Végre ott álltam előtte!... Ő előtte...

- Mivel szolgálhatok? — kérdezte ő.
 - Szeretnék bejutni a bankba, amelynek ön az igazgatója. Vannak ajánlóleveleim. Azonkívül magyar nemes vagyok.
- A talpamtól a tetőmig mért végig. A tetőmon megpihent a pillantása. És ez volt a szerencsém. Odalépett hozzám, egész közel, két kezével megtapogatta a koponyámat. Ezután pedig egész nyájas lett a hangja.

- Foglaljon helyet — szólott és én engedelmeskedtem. Amit ezután mondott, az nagyon meglepett.
- Irt ön már életében valaha verseket?
- Nem — feleltem habozás nélkül.
- Az nem baj! Ezentul fog írni. Mindennap egyet, vasárnap és ünnepnap kettőt, esetleg hármát, legrosszabb esetben négyet, ötöt.

- És?... — kérdeztem egészen perplexen.
- És!... Ennyi az egész. A többi az én dolgom. Fel fogom magát fedezni, mint Kolumbus Amerikát, mint Edison a fonográfot, mint Wright a biplánt. Ön lesz az ország legnagyobb költője, legbüvösebb pacsirtája, legkiválóbb dalnoka. Felolvasást fogok tartani önről a hazában, külföldön, könyvet fogok írni arról, milyen új értékeket képviselnek az ön muzsikás szavai a magyar nyelv számára. Felemelem önt a csillagokhoz...

- És mindezt minek köszönhetem?
- A koponyájának, amely méretében és formájában valami különös deformálódást mutat. Ön vagy zseni, vagy ostoba. Ez kell nekem!

- A zsenialitásom?
- Az ostobasága. Önnek sejtelve sincs, mennyi értéket képvisel az ostobaság! Valóságos kincsesbánya, tárház. Bányája a jelentéktelenségnek és ezért jó maga nekem. Mennél jelentéktelenebb, annál nagyobb dicsőség rám nézve, hogy kiszedtem a homályból, kikapartam a szemétdombból. Én önt fel fogom fedezni.

Le voltam sujtva! Fel voltam emelve! Éreztem, hogy életem fordulópontra ért. Voltak azonban aggályaim.

— De uram, — szoltam — én még sohasem irtam verseket!

— Ez a fő, — felelte ő — ez a legfontosabb kellék. Mit tud?

— Olvasni tudok; már az I betűnél tartok — feleltem kissé félénken, mert valójában még csak az f-nél tartottam.

— Versíráshoz elég! És épp ez lesz az ön eredetisége.

Olyan verseket fog írni, amelyekben csak azok a betűk fordulnak elő, amelyeket már tud.

— De én rimelni sem tudok.

— Ez a fő! Hisz ön csupa originalitás! A rim az tulhaldott álláspont. A rimnek a ritmusban kell kicsengeni rimtelenül.

— De én azt sem tudom, mi a ritmus.

— Ez a fő! — felelte ő. — Ön egy zseni.

Megijedtem és remegve jegyeztem meg:

— Az imént még jobb véleménynyel volt rólam.

— Legyen nyugodt! Én már tisztában vagyok önnel. A fő, hogy ne legyen zsidó, aki magától is érvényesülhet.

Ugy éreztem, hogy nem értem az egészet. Félénk habozással kérdeztem:

— És mi legyen a teendőm?

— Semmi, barátom! Per absolutem semmi! Önnek csak feladata van. Tűrni, hogy felfedezzem, össze-vissza felfedezzem. Egyelőre diktáljon nekem egy verset.

Én diktáltam:

»Ur-fi vív; Ci-cil ri; úr ír.«

— Nagyszerű! Kolosszális! Le fogom fordítani a Neue Rundschau-nak. Kiviszem önt Berlinbe és bemutatom Alfred Kerrnek. Tovább,

»Ti - bar sír.«

— Tán Tibor? — szolt ő közbe.

— Igen, de az o betűt még nem tanultam, azért mondtam Tibart.

— Óriási! — kiáltott fel sirva a lelkesedéstől. — Ön lefőzi az egész magyar Parnasszust. És én, ah én! aranybetűkkel fogom bevésni nevemet a magyar irodalom történetébe, mint az ön felfedezője. Beszélni fognak rólam és tiz kötetes tanulmányomról, amelyet én önről és utánzóiról fogok írni. Jöjjön ide, hadd csókoljam meg a koponyáját! Te! te! te nagy! te zseni! Ezennel költővé avatlak!... Az én költőmmé!... A Runčsau költőjévé...

Ekkor már ezer korona volt a zsebemben. Távoztam és három nap alatt négy kötet verset irtam...

Haza mentek a kis öcséim.

Csöndes a ház. Nem kaczag, csicsereg
Már benne három, csókos, kis-gyerekszáj.
Hat nyugtalan láb csintalan nem mászkál,
Nem szórják szét mindent a kis kezek.

Itt fekszik egy kis tányér két darabba',
Amott haldoklik a bolond bohóc,
A yak czizóból kifordult a kőcz,
Rokkant a huszár és ásít a labda.

Szanaszét más is... El kén' rakni helyre,
Hogy újra régi rendes képét nyerje
A házban sorra minden kis sarok.

... Ahelyett állok búsan, csüggedetten,
Valami nagy üresség van szivemben:
És panaszosan, búgva — föl sírok...

Jörgné Draskóczy Ilma.

Saison.

Chantecler.

— febr. 11.

Az »Est« legkényelmesebb vonatán, a »Train de fantaisie«-n Párisba robogtam, hogy ott lehessek a »Chantecler« bemutatóján. Sajnos, elkéstem. Sem a főpróbára, sem az A-premiérre, sem a B-premiérre nem kaptam már jegyet. Egyáltalán megvárható időn belül nem lesz annyi pénzem, hogy megválthassam a méregdrága helyet a Porte-Saint-Martin színházba.

Most már meg kell várnom, míg valami francia trupp el nem viszi Pestre a »Chantecler«-t, vagy pedig míg Ábrányi Emil le nem fordítja a Nemzeti Színház számára.

Levertem és céltalanul ödögtem a párisi boulevardon, aztán fáradtan beültem egy bar-ba. Egyszerre csak egy sűrű szemöldökű, szemüveges, nyirt bajuszu emberre esett a pillantásom.

ÉN: Nini, Kipling! Ön itt van Párisban?

KIPLING: Amint látja.

ÉN: Persze! Hisz most jut eszembe, hogy olvastam az ujságban, hogy ön itt van Párisban. Sőt arra is emlékszem, hogy panaszkodott, hogy Rostand önnek nem küld meghívót, mert talán »fél, hogy a Chanteclert megeszik a »Dzsungel« állatai«.

KIPLING: Ezt nem mondtam. Az ujságok találták ki.

ÉN: Ott volt a premiéren?

KIPLING: Megnéztem azt a bolondságot.

ÉN: Bolondság! Csak így röviden?

KIPLING: Nevezze, aminek akarja.

ÉN: A párisi ujságok azt írják, hogy mindössze három nagy színházi esemény volt, amely egész Páris lázba hozta. Az első a Beaumarchais »Figaro házasságá«-nak bemutatója. A második a Hugo Victor »Hernani«-jának színrehozatala. A harmadik a »Chantecler«.

KIPLING: Én magam is azon gondolkodom, hogy mi lehet ennek az oka. Az bizonyos, hogy szindarab iránt még a világ annyira nem érdeklődött, mint Rostand elegendő darabja iránt. Még Patagóniában is beszélnek róla és ott is türelmetlenül várják.

ÉN: Azt hiszem, Rostand az első író, aki learatja a modern technika áldásait. Ma, amikor már a kábel-távírás, a Marconi-féle dróttalan telegráf és a telefon föl van találva, csak egy Rostandnak kellett jönnie, hogy megértsük, milyen borzasztó hatalom a modern reklám.

KIPLING: Hát ez nem egészen a reklám dolga. Van ebben a Rostandban valami, ami természetessé teszi, hogy nevéhez világirodalmi szenzáció fűződik.

ÉN: Nagy írónak tartja őt?

KIPLING: A világért sem. Hanem Rostand az az író, aki arra született, hogy a nagy tömegek bálványá legyen.

ÉN: Miért?

KIPLING: Először is gazdag és független ember,

tehát nem lehet róla mondani, hogy »pénzért ír«. Látszólag csak a dicsőségek él önzetlenül.

ÉN: Látta az »Arnaga« nevű tündérkastélyát ott Cambo-ban a Pyrenaeusok közt?

KIPLING: Csak a képes újságokból láttam. Az ilyen kép a tömeg fantáziáját is izgatja és azt hiszi, hogy olyan csodálatos kastélyban és olyan álmodozó parkban csak remekműveket lehet írni.

ÉN: Tehát a »Chantecler« nem remekmű?

KIPLING: Ugyan hagyjon békén! A »Chantecler« valóságos remekmű, ha azt nézem, hogy a szinpadra íródott. A színházba az emberek feledni, kaczagni, mulatni, szórakozni mennek, vagy az izgalmakat keresik, amelyek a szürke, mindennapi életben nem kínálóznak a számukra. Mindenre képesek a színházban, csak gondolkodni és elmélyedni nem szeretnek. Ezt Rostand épp oly jól tudja, mint ön.

ÉN: Ha valaki uralkodni tud a tömegén, az már maga is nagy drámaírói tehetség.

KIPLING: Csakhogy Rostand nem uralkodik rajta, hanem épp ellenkezőleg, magát rendeli alá a tömeg izlésének.

ÉN: A francia újságok épp a merészségét dicsérik, amelylyel szakított a szinpad tradíciókkal. Állatokat szerepeltet és nem embereket. A másik merészsége pedig az, hogy nem egy emberileg izgató cselekvényt ad, hanem egy szimbólikus mesét, egy allegóriát, amelyen töprengenie, gondolkodnia kell a legpoltronabb nézőnek is.

KIPLING: Csakhogy merészség és merészség közt különbség van. Talán lesz szíves elismerni, hogy mégis másféle bátorság az, amikor Galilei odaállt és kijelentette, hogy »mégis mozog a föld«? Rostand olyasmit mert, ami bravurszámba megy és amelylyel — igaz! — sokat kockáztatott. Más ember az ő helyén és az ő tehetségével nem merete volna megkockáztatni a »Chantecler«-t. Rostand azonban délfrancia ember, akinek a vérében mindig van egy kevés Tarasconi Tartarin.

ÉN: Csak a Tartarinnek mernek megkockáztatni ilyen ugrást a sötétbe. A kurázi bármilyen formájában is imponál.

KIPLING: A bátorságnak csak akkor van értelme, ha érdemes dolog miatt történik. Különben semmi más, mint bravur, sport. Az embert izgatja, de amint egyszer megtörtént, többé nem érdekli. Olyan, mint a kakasviadal.

ÉN: Tehát nem tartja érdekesnek a Rostand kakasát?

KIPLING: Épp erre akarok rátérni. Mikor kiszivárgott az első híre annak, hogy mi lesz a darabban, megdobogott a szívem. Gyönyörű témája volt a »Chantecler«-nek és szinte álomban folytattam tovább. Azt beszéltek, hogy a Rostand kakasa a világosság, a haladás, a fölvilágosodás madara lesz. Chantecler a világosság, a nap felköltését hirdeti. Hiszi és el is tudja hitetni a hiveivel, hogy ő kelti föl a napot. Chantecler azonban elalszik egy szép fácskányuk ölében. Kukorékolása nem

hallatszik, de azért a nap fölkel. Chantecler meg van szégyenítve. Hivei többé nem hisznek benne. Vége.

ÉN: Egy olasz író, Maffio Maffi azt állítja, hogy a »Chantecler«-nek ez ötletét Rostand egy hétszáz éves állatmeséből »merítette«.

KIPLING: Nem valószínű. Elvégre a vak tyúk is talál szemet. Más kérdés, hogy mit tud belőle csinálni. A »Chantecler« gyönyörű allegóriája lehetne az emberi gyöngeségnek. Mi: a világosság és haladás hirdetői vagyunk a kakasok, akik azt hisszük, hogy mi keltjük föl a napot, mi hozzuk a világosságot, az igazságot a földre. De gyöngé kukorékolásunk nélkül is fölkel a nap, a világosság, az igazság. Hatalmas, megragadó szimbólum! Benne van az egész emberi tragikum.

ÉN: És mit csinált belőle Rostand?

KIPLING: Mit csinált? Szép verseket és szójátékokat.

ÉN: Ennyi az egész?

KIPLING: Még ennél is rosszabb. A gyönyörű szimbólumhoz úgy fogott hozzá, mint egy suszter, aki mindenáron feltűnő és szép cipőt akar készíteni a boulevard hölgyei számára. Ahelyett, hogy megragadná a témát az üstökénél fogva, elkezd dadogni és maga sem tudja, hová fog kilyukadni. Azaz hogy nagyon is tudja, mert a főtörekvése, hogy a közönség kielégítve távozzék a színházból.

ÉN: Szóval »Chantecler« nem pusztul el, mert ezt nem bírná el a közönség gyöngébbik és nagyobbik része.

KIPLING: Nemcsak, hogy nem pusztul el, hanem feleségül veszi az aranyfácánt. End is well, all is well.

ÉN: Miféle aranyfácánról van szó?

KIPLING: Vadászok elől menekül a baromfiudvarba egy aranyfácán, a fiatal Casimir Perier felesége, Le Bargy elvált neje, Madame Simone. Guity, a kakas, beleszeret és azt akarja, hogy maradjon meg nála a szemétdombon. De a fácsán-nőcske az erdőért rajong és odacsábítja Chanteclert is. Chantecler azonban az erdőben is házias szellemű marad és minduntalan hazatelefonál.

ÉN: Telefonál?

KIPLING: Na ja, mert ő egy modern kakas. Bevezetett magának egy *liseron*-ból, vagyis futókából álló telefont.

ÉN: Ez viccz?

KIPLING: Természetesen. Mert elvégre a színházba nem azért mennek az emberek, hogy mély szimbólumokba merüljenek, hanem hogy nevéssenek, nemde?... Ez az, amikor valaki a tömegnek ír.

ÉN: Van még több ilyen viccz benne?

KIPLING: No ná, majd nem lesz! Az erdőben például a varangyos békák kórusban ragozzák: »Je bave, tu baves, il bave...« Én nyáladzom, te nyáladzol, ő nyáladzik... Gyönyörű, mi? A karzatról ennél a jelenetnél bele is füttyültek. De a közönség leintette a türelmetlenkedőket.

ÉN: Kedves.

KIPLING : De hogy a viccet folytassam : Chantecler az erdőben megtudja, hogy a fülemile sokkal szebben énekel, mint ő. Ezen való bánatában elfelejti az idő folyását. A nap fölkel nélküle. Haza akar menekülni, de a vadász leskelődik rá. Chantecler már el van veszve. De az utolsó pillanatban megmenti az aranyfácán. Maga a fáczán beleesik egy csapdába, ahonnan másnap szárnyavesztetten elviszik majd a baromfiudvarba, hol akár holta napjáig maradhat békességben kedvesével, Chanteclerrel . . . Mert, ugy-e bár, a kibékítő, megnyugtató vég a földolog.

ÉN : Nincs ennél szomorubb dolog a világon.

KIPLING : Rostand a világért sem pusztitaná el a kakast. Mert még megsajnálja a közönség és akkor a szerzőjét tenné felelőssé szomorú haláláért. Ettől a felelősségtől pedig irtózik Rostand, Herz, Coquelin, Baschet, Lafitte és mindazok, akiknek üzleti kérdés a »Chantecler« sikere.

ÉN : Rostand tehát a közönség és az üzlet kedvéért feláldozta a gyönyörű szimbólumot.

KIPLING : Miféle gyönyörű szimbólumot? Van ennek a mesének, amit elmondtam, valami értelme? Én nem értem. A francia kritikusok mindenfélét akarnak belőle kiolvasni. Azt mondják, hogy Chantecler a becsületes, derék, egyenes ember, aki hisz a háziaságban, a családban, a vallásban, az egyházban, esetleg a köztársaságban is. Nagy csalódások érhetik, csalódhatnak önmagában, de egyeneslelkűsége, becsületessége, jól megalapozott etikája mindig meg fogják menteni. Szóval, ez a kakas nem más, mint a gall kakas, a francia kakas, aki alapjában véve egy jó keresztény.

ÉN : Az Anatole France »pingouinjai« egy téves keresztelésből lettek keresztények. De »Chantecler« még meg sincs keresztelve. Hogy jut hozzá a kereszténység?

KIPLING : Ne felejtse el, uram, hogy Rostand az Akadémia tagja és ott meglehetősen ájtatos hang uralkodik.

ÉN : Anatole France is az Akadémia tagja.

KIPLING : De nem jár középük. És a világért sem irta volna meg a »Chantecler«-t.

ÉN : Kezdem érteni a csizót. A »Chantecler«-ből tehát afféle nemzeti kakas lett, nemzeti »gloire«?

KIPLING : Valami olyasmi.

ÉN : Vagyis a francziák legkényesebb pontjára van alapítva a darab sikere?

KIPLING : Ezt még az a híres jósnő is megéreztte, akihez most az előkelő párisi világ jár zarándokolni. Megjósolta, hogy a »Chantecler«-t csak a külföldi kritikusok fogják szidni.

ÉN : Szerencsés ember ez a Rostand!

KIPLING : Micsoda? Szerencsés? Egyenesen ördögös. Mindjárt az első föllépése is az volt. A »Théâtre Libre« kirukkolt Ibsennel, Maeterlinckkel és más szimbolistákkal, akik között sok a nem francia eredetű. Párisban akkor feljajdultak, hogy a francia irodalmat egészen leigázza az Észak. És akkor jött Rostand! . . . Meg volt mentve a haza, a francia dicsőség. Ezért

volt olyan roppant sikere a »Cyrano«-nak és ezért lett világraszóló az »Aiglon«.

ÉN : Mégis a szimbolizmus győzött. A francia irodalom egész vonalán ma az egykor ifjú szimbolista írók vezetnek.

KIPLING : De ezek ma már meglett és engedékenyebb emberek. Jól tudja ezt Rostand és végigvág a szimbolizmuson meg egyéb modernségen.

ÉN : Végigvág?

KIPLING : A »Chantecler«-ben van egy kép, amelynek a címe : »A gyöngytyuk zsúrja«. Állati mezben fölvonulnak a kis irodalmi irigyek, a bizarr snobok, a szimbolisták, impresszionisták, verslibreisták, szóval mindazok, akikre Rostand haragszik. És annyira haragszik, annyira áttetsző a boszúsága, hogy már a bemutató előadáson ennél a kritikus harmadik képnél hirtelen mélyen alászállt a siker hőfoka.

ÉN : Miért nem ír, mester, a »Dzsungel«-éből darabot?

KIPLING : Úgyan! Még kérdi?

ÉN : Még kérdek valamit. De most már mondja meg őszintén, milyen írónak tartja a »Chantecler« szerzőjét. Rossz tán?

KIPLING : Rostand.

Reveur.

IDŐSZERŰ RIGMUSOK.

Hamvazó.

Véget ért a, véget ért a
Budapesti farsang,
Nincsen több viccz, nincsen tréfa,
Koncerteken fals hang,
Nem jajgat a Vigadóba
Beregi, az Oszkár,
Nem bujunk mi viganóba,
És álarczba most már,
Nem illegetjük farunkat,
Elég volt a bálból,
Nem szíjjuk a szivarunkat
Már csörgőszipkából.
Már bűnbánók lettünk lassan,
Mint a szép Haverda,
Hogy folytassam, hogy folytassam,
Kedd után jön szerda,
Szerda fejemre hamvazott,
E gondolat hecczel,
Hamutartó mért is vagyok
Minden évben ecczer?

Lasker—Schlechter.

Lasker doktor ül, ül a széken,
És az asztalra könyököl,
Ki így merengne, ilyen szépen,
Nincsen költő és nincs ökör.

Mereng, s mulik órára óra,
S a merengés nagyon helyes,
Mert harmadnapra virradóra
Egy parasztot odébb helyez.

Most Schlechter doktor kezd merengni
 És gondol mindent, ami szép,
 S két nap alatt csodát fog tenni:
 Az egyik bástyával kilép.

Ülnek tíz évig, huznak sokszor,
 A játszma vége lesz remis
 És Lasker doktor, Schlechter doktor
 Előlről fogják kezdeni.

Puck.

Az ezüstabánya.

Irta: LAGERLÖF ZELMA.

III. Gusztáv király Dalekarlián utazott át. Sietős volt a dolga. Szinte röptében szeretne volna megtenni az egész utat. S amint a kíséretével oly örült sebesen vágatott tova, hogy a táltosai kifeszített szíjak gyanánt nyultak el az út hosszában s a kocsija csaknem fölborult a kanyarulatoknál, kidugva fejét a hintó ablakán, rá-rákiáltott a kocsisára: »Mért nem hajt kend jobban? Azt hiszi, tojástart szállít?«

Ily örült vágatás mellett a hepe-hupás országutakon szinte csoda lett volna, ha lószerszámnak, kocsinak baja nem akad. Akadt is. Egy meredek hegység lábánál eltörött a kocsirud s ottmaradt az utban a király. A kíséretéhez tartozók kiugráltak a kocsiból, szidva a kocsist, mint a bokrot, de ezzel nem segítettek a bajon. A király nem utazhatott tovább, míg ki nem javították a hintáját.

Amint a kíséretében levő urak körüljártatták a szemeiket, nem lelnének-e valamit a veszteglésre kárhóztatott király mulattatására, észrevették, hogy az út mentén a közeli erdőből templom tornya nyulik az ég felé. Azt ajánlották hát a királynak, üljön át egy másik kocsira, melyen a kísérete utazott s hajtasson a templomba. Vasárnap van, részt vehet tehát az istentiszteleten. Legalább telik az idő, míg elkészül a királyi batár.

A király megfogadta a tanácsot. Elhajtatott a templomba. Az imént órákhozott utazott komor, erdős vidéken, most kisebbsz táj terült el előtte: tágas rónák meg nagy falvak s a hatalmas egerfaerdők közt harsányan, méltóságosan tovaömpölgő Dal folyó.

Csupán annyiban nem volt szerencsés a felséges ur, hogy mikor a templomdombon kiszállott a hintájából, épp abban a pillanatban kezdte rá a kántor a kijövőre szóló zsoltárt s a hivek már szállingóztak kifelé az istenházából. Amint a templomból kijövet elhaladtak a király mellett, ez ottmaradt állva, egyik lába a hintóban, másik a hágsón; meg se mozdult, csak legeltette rajtok a szemeit. Csinosabb népet nem látott soha. A legények egytől-egyig magasabbak a közepesnél; okos, komoly az arcuk. Az asszonyok pedig kényesen és méltóságosan lépdeltek, ünnepi áhitat ömlött el rajtuk.

Az egész előző napon a sivár vidékről beszélgetett a király, a sivár vidékről, melyen keresztül vitt az útja. S nem győzte mondogatni a kíséretének: »Bizonyára ez a birodalmam legkolosusabb része. De amint meglátta e népet pompás ünneplő ruhájában, eszébe se jutott a szegénység. Sőt repesett a szíve s így szólt magában: »Még sem áll oly rosszul a svéd király dolga, mint az ellenségei hiszik. Amíg így festenek az alattvalóim, addig bizonyára meg tudom védeni a hitemet is, meg a birodalmamat is.«

És meghagyta a kíséretéhez tartozóknak, hogy tudassák a néppel, hogy a királyuk a köztük megjelent idegen s gyűljenek köré, mert beszélni óhajtat velük.

És beszédet intézett a néphez. A sekrestye magas lépcsőjéről beszélt s az a keskeny garádics, melyen állott, megvan még ma is.

A király elkezdte fejtegetni előttük, mily rosszul áll az ország dolga. Elmondta, hogy a svédek háborúval fenyegetik az oroszok, meg a dánok. Ez nem volna olyan nagy baj más körülmények között, ámde a hadseregben sok a pártütő s a király nem bízhatik a katonáiban. Nem tehet hát egyebet, mint hogy bejárja a tartományait s megkérdezi az alattvalóitól: a pártütők-höz szítanak-e, vagy pedig hivek maradnak a királyhoz, emberrel, pénzzel készséggel segítik a hon védelmében?

A földmivesek csendesen viselkedtek a király beszéde alatt. Sőt a szónoklata végén se árulták el, tetszett-e nekik, vagy sem.

Maga a király úgy vélte, nagyon ékesen szónokolt. Szemei többször is könybe lábadtak a beszéde alatt. De mikor a földmivesek még mindig nyugtalanul ötlövehatolva álltak a helyükön s nem tudták elhatározni magukat a feleletre, ránczba szedte a homlokát s boszusan nézett rájuk.

A földmivesek elértették, hogy a királynak terhére van a várakozás. Végre hát előlépett közülök egy.

— Tudd meg, uram király, hogy mára nem várunk királyi vendéget a gyülekezetünkbe — mondta a földmives — s ezért nem is felelhetünk hamarosan. Azt tanácsolnám, fordulnál be a sekrestyébe s beszélnél a papunkkal, míg meghányjuk-vetjük, mit válaszoljunk a beszédedre.

A király belátva, hogy bölcsőbb választ ugyse kaphat, legokosabbnak ítélte: követni a földmives tanácsát. Befordult hát a sekrestyébe. Földmivesnek látszó magános öreg embert talált ott. Magas, kövér a termete, csontos, durva a keze s kerges a kemény dologtól. Nincs se gallérja, se ködmene, csak bőrnadrágja, meg hosszú, fehér báránypremje, mint a többi férfinak valamennyinek.

Fölkelvén, meghajolt a belépő király előtt.

— Azt hittem, itt találom a lelkipásztort — mondta a király.

Az öreg egy kissé elpirult. Azt gondolta magában, csak nem árulhatja el, hogy ő a gyülekezet lelkésze, ha egyszer földmivesnek nézi a király.

— Ugy van. A lelkipásztor ilyenkor itt szokott lenni — mondta.

A király leereszkedett egy nagy, magas karszékbe, mely akkoriban ott volt a sekrestyében s ma is ott van változatlanul, csak egy aranyos királyi koronát csináltatott a támlájára a gyülekezet.

— Jóravaló ember-e a lelkészük? — kérdezte a király, megpróbálva részvétet tanúsítani a földmivesek sorsa iránt.

A király e kérdésére szinte lehetetlen volt a lelkésznek elárulnia a kilétét. Jobb lesz, ha a király továbbra is megmarad abban a hitben, hogy csak földmives vagyok, gondolta s azt felelte, hogy a lelkipásztor elég derék ember. Tisztán és világosan hirdeti az Isten igéjét s úgy igyekszik élni is, ahogy tanít.

No, ez inyen szerint beszél, gondolta a király, de jó füle lévén, némi ingadozást vett észre az öreg ember hangjában.

— Mintha mégse volna oly nagyon megelégedve kigyelmed a lelkészükkel — mondta.

— Egy kissé akaratos, igaz — szólt az öreg, azt gondolván, ha a király mégis megtudná valahogy

a kilétét, nem tetszenék neki, ha kérkednék előtte. Azért egy kis megszólással is előhozakodott:

— Vannak, akik szemére vetik, hogy egymaga akarja vezetni s kormányozni az egyházat — folytatta.

— Mindenesetre nagyon jól vezette és kormányozta — jegyezte meg a király, nem akarva, hogy a földmives leszólja a főlebbvalóját. — A jelek mintha arra vallanának, hogy e gyülekezetben otthonos a jó erkölcs s őseink egyszerűsége.

— Elég jóra való nép ez, — mondta a lelkész — de hiszen távol él a világtól, szegényen, elszigetelve. Ők se lennének különbek másoknál, ha közelükbe férközhetnének a világ csábításai.

— No, attól nem kell tartani — próbálta megnyugtani a király vállat vonva.

Aztán elhallgatott s ujjával dobolni kezdett az asztalon. Azt gondolta magában, elég kegyes szót váltott ezzel a földmivessel. Majd erőt vett rajta a csodálkozás, hogy a többiek még mindig nem készek a felelettel.

— Ezek a földmivesek nem valami nagyon sietnek segíteni a királyukon — tűnődött. — Volna csak készen a kocsim, bezzeg itthagynám őket tanácsostul és folytatnám az utamat.

A lelkész ezalatt szorongva ült a helyén s azon tűnődött, hogyan határozza el magát valami fontos dologra, amivel ki akart rukkolni. Majd örvendeni kezdett, hogy nem árulta el kilétét a királynak. Így legalább olyasmiről is beszélhet vele, amit különben nem mondhatott volna el neki.

Kis vártatva megtörte a csendet s megkérdezte a királytól: igaz-e, amit mondott az imént, hogy ellenség fenyegeti Svédországot s veszedelemben a haza.

A király azt gondolta: csak lesz ennek az embernek annyi esze, hogy nem zavarja tovább. Végignézett rajta s nem felelt.

— Azért kérdelem, — mondta a lelkész — mert talán nem jól értettem idebenn. De ha csakugyan úgy áll, amondó vagyok, hogy e gyülekezet lelkipásztora tán még több pénz is elő tudna teremteni a király számára, mint amennyire szüksége van.

— Ugy rémlik, mintha az imént azt mondta volna kigyelmed, hogy egytől-egyig szegények a falubeliek — jegyezte meg a király abban a hiszemben, hogy ez az ember jóformán maga se tudja, mit fecseg.

— Igaz, pedig a lelkipásztoruk se módosabb, mint bármelyikük. De ha felséged kegyes lesz egy kicsinyég meghallgatni, majd elmondom, hogyan lehetséges mégis, hogy gyámolíthatja a lelkipásztor.

— Csak folytassa — biztatta a király. — Ugy látszik, kigyelmednek nem esik annyira nehezére a beszéd, mint odakünn a barátainak meg a szomszédainak; ők nyilván sohase lesznek készen a felelettel.

— Nem oly könnyű dolog felelnünk a királynak. Tartok tőle, hogy majd végre is a lelkipásztornak kell válaszolnia a többi helyett.

A király keresztbe tette a lábait s mélyen bele-süppedt a karszékekbe. Karjait összefonva, vállára hajtotta a fejét.

— Csak kezdje el kigyelmed — mondta olyan hangon, mintha már is szunyókálna.

— Egyszer öt idevaló ember jávorszarvast vadászni ment az erdőbe — kezdte a lelkész. — Az imént említett lelkipásztor, két katona, Olóf és Erik Svärd, a falubeli vendéglős, meg egy Izraels Per Persson nevű földmives.

— Sohse törje magát kigyelmed annyi név felsorolásával.

— Jó vadászok voltak, szerencsések is különben. Am ezen a napon hiába járták az erdőt, mit se lőttek. Végre abbahagyták a vadászást s letelepedtek csevegni. Arról beszélgettek, hogy a nagy kiterjedésű erdőszegben nincs egy talpalatnyi művelhető terület, csupa szikla meg mocsár az egész. Mostoha volt hozzánk a teremtmény, mikor ilyen koldus vidékre telepített, mondta egyikük. Másutt meglepésedhetik, tejben-vajban uszhatik az ember; itt elég megkínosnunk a mindennapi kenyerünket!

A lelkész megállt egy kicsinyég, azon tűnődve: vajjon hallgatja-e a király? De a felséges ur megmozdította a kisujját ébrenléte jeléül.

A vadászok beszélgetése közben észrevette a lelkipásztor, véletlenül félrerugva lábával a mohát, hogy valami csillog a sziklák között. Furcsa egy hegy-ség, gondolta s még egy kis csomó mohát félrelökött. Majd fölemelt egy mohához tapadt követ. Az is úgy ragyogott, akár a többi. Csak nem ólom? mondta. Erre fölugráltak társai is. Puskájuk agyával félrepiskálták a mohát s egész jól láthatták, hogy széles érc-érszeli át a köveget. Mi lehet? Mit gondoltok? kérdezte a lelkipásztor. A vadászok szétfejtettek néhány körteget s beleharaptak. — Legalább is ólom, vagy ha nem, hát horgany, mondogatták. — És az egész hegy-ség tele van vele, toldotta meg a vendéglős.

Amint a lelkész ideért az elbeszélésében, észre lehetett venni, hogy a király feje kissé fölemelkedik s az egyik szeme kinyílik.

— Tudja kigyelmed, hogy ezek közül az emberek közül egyik se ért se az érczhez, se a kőhöz? — kérdezte.

— Tudom, egyik se értett hozzá — felelt a lelkész.

A királynak újra lekonyult a feje s lezárult a szeme.

— Nagyon megörült a lelkipásztor is, meg a társai is — folytatta a lelkész, ügyet se vetve a király közönyösségére. — Azt hitték, kincsré bukkantak s meggazdagosznak ők is, meg az ivadékaik is. Nem kell többé dolgoznom! mondta az egyikük. Egész héten lophatom a napot s vasárnaponként aranyos hintón mehetek a templomba! Különböztetnek embereket voltak, de a nagy lelet elkapta őket s úgy beszéltek, akár a gyerekek. Annyi meggondolásuk mégis volt, hogy visszatérve a mohát, elrejtették a kincset. Aztán jól megjegyezték a helyét s hazatértek. Mielőtt elváltak volna, elhatározták, hogy a lelkipásztor majd elmegy Falunba megkérdezni a bányakapitánytól: miféle ércz a lelet? És mennél hamarabb visszatér. Addig pedig becsületszavukat adják, hogy nem árulják el senki emberfiának az ércz hollétét.

A király feje megint lekonyult kissé, de egy szóval se szakította félbe az elbeszélést. Ugy látszott, azt hitte, csakugyan valami fontos mondanivalója van, hogy ennyire nem törődik a közönyösségével.

— A lelkipásztor hát utrakelt, néhány próbakő a zsebében. Az ő szive is repesett, akár a társaié, hogy milyen gazdag ember lesz majd belőle. Eszébe jutott, hogy a lelkész lakot át akarta alakítani, mert most olyan, mint holmi pór-kalyiba. Aztán a prépost leányát, a szive választottját is szerette volna feleségül venni. Eddig azt gondolta, nem győzi kivárni. Mert szegény volt, se hire, se neve s tudta, hogy csak hosszú idő múltán küzdhetné föl magát olyan állásba, melyre meg-nősülhetne. A lelkipásztor két nap alatt tette meg az utat Falunba, egy napig meg ott kellett vesztegelnie, czéltalanul bolyongva, mert a bányakapitány nem volt odahaza, máshoz pedig nem mert fordulni. Végre beszélhetett a bányakapitánynyal. Megmutatta neki az érczet. Kezébe vette. Először megvizsgálta ő, aztán a lelkipásztor. A lelkipásztor elbeszélte, hogy a saját

gyülekezetében bukkant rá a sziklák közt s azt hiszi: ólom. »Nem ólom,« mondta a bányakapitány. »Hát talán horgany?« kérdezte a lelkipásztor. »Az sem.«

— A lelkipásztornak úgy tetszett, füstbe ment minden reménye. Sohse csüggedt még el ennyire.

»Sok ilyen kő van a gyülekezetekben?« tudakozta a bányakapitány. »Egy egész hegység« mondta a lelkipásztor.

— Erre a bányakapitány odalépett hozzá s megveregette a vállát, így szólt: »Parkodjatok hát kiaknázni, hogy hasznatok legyen belőle magatoknak is, meg az országnak is, mert ez az ércz — ezüst!« »E-züst?« hebegte a lelkipásztor. »E-züst?«

(Vége következik.)

INNEN-ONNAN.

⊙ Björnson. Magyarországnak kétszer hal Björnson, először is egy hamis könyvnyomatos-hirben és másodszor, mikor majd igazán megmerevedik a norvég oroszlanfej és a fehér sörény utolsót rázkódik. Balpárti képviselők megesküsznek rá, hogy a magyarok Istene volt az, ki kétszer halatta meg a mi öreg ellenségünket: a boszuálló Hadur odatelepedett Páris fölé és onnan kinozza Björnstjerne Björnson. Holott megint csak arról van szó, hogy az északi írók nem tudnak szépen meghalni, mert Tegnér Ezsajas megőrült öreg korára, Ibsen Henrik öt évig feküdt szelűtötten és Björnson sem tud úgy elmenni, mint északi hősmundákban kell: szépségben és gyönyörűségben. És fölve az irodalomtörténész pápaszemét, azt is leirhatjuk, hogy Björnsonnak érdekesebb volt az élete, mint a művei. Olyan forradalmat csinált Norvégiában, hogy minden fjordról az ő nevét üvöltötték a parasztok és politikai szereplése hangosabb, teljesebb és erősebb volt, mint akárhány drámája. És mikor ötven évvel ezután egy bolondos német író szinpadra vitte Münchenben az öreg norvéget, lekopirozta mozdulatait és visszaadta a bon-motjait: az emberek sokkal jobban mulattak a Björnson alakján és apró kalandjain, mint az *Uj bor* és hasonló vigjátékokon. A gesztusai mindig érdekesebbek voltak, mint a mondatai. De ne bántsuk Björnstjerne Björnson, ki talán most vergődik utolsót a jó, a meleg, a fiatal Páris közepén és éppugy nem akar onnan elmenni, mint egykor Heine Henrik. Pedig a breton parasztok néha, a reggeli ködökben már látnak füstölögni egy szürke, szomorú pánczélost a francia tengerparton. Egy norvég pánczélost, mely várja a Björnson holttestét. A matrózok már felállították a koporsót és levett kalappal várnak a földéleten.

24 A pápai argumentum. Őszentsége a római pápa, aki papucs hegyén gyűjti garmadába a hivek csókjait, megvizsgálván az ajklenyomatokat, úgy találta, hogy van köztük mindenféle, még zsidó is, csak éppen egy hiányzik a pompás kollekcióból: feminista ajk nem illette még soha a szentséges lábbelit. És mert az egykor velencei patriárkának kedve kerekedett e csókra, heroldok mentek szerte a világba, hogy felszólítanak a feminista hölgyeket, ki járulna közülök hódolva X. Pius elé. És akadt ilyen hölgy. Akadt és elment Rómába, a Vatikánba, talán azért, hogy meggyőződjék róla, jó-e pápának lenni, amely esetben nemcsak a törvényhozói mandátumot, hanem szent Péter trónjának öröklését is beiktathatná elvtársai a feminista programba. Johanna papina szerencsétlenül járt ugyan ezen a pályán, de azóta a Vatikán környékén is változtak a viszonyok. És valóban, a feminista hölgyek szinte rászülettek a papi karrierre, nemcsak mert könnyen fakad ajkukon a szó, hanem

mert mint feministák hiszen amugy is javarészt cölíbatásban élnek... Nos és amikor a feminista hölgy a pápa elé járult, őszentsége megdorgálta, amiért szavazati jogot akar, ahelyett, hogy otthon harisnyát javítana. (Sic!) Tulságosan ujnak, vagy elmésnek nem mondható ez az antifeminista érv még akkor se, ha maga a szentlélek adta a szent atya ajkára. Amihez egyébként fér egy-két komoly kétség. Mert, valóban, könnyebben tudjuk elképzelni, hogy a teve keresztül vergődik a tű fokán, mint az, hogy a szentháromság akármelyik részese csakugyan a harisnyastoppolást tartsa az első és legfőbb és legszükségesebb női erőnyek!...

* * *

24 Az üstökös és a tudomány. Amióta megállapították, hogy a Halley-féle üstökös május 18-ára adott rendezvoust a földnek és hogy ezen a napon az uszályos bolygó kiméletlenül, szigoruan végigsöpör a mi sártekénken, azóta alig mulik nap, amelyen ismerős és ismeretlen tudósok, csillagászok, geológusok meg egyebek meg ne szólalnának a világsajtóban, magyarul, végzetes lesz-e ez a találkozás, avagy elmulik majd simán, baj nélkül, akár egy Capus-darab bonyodalma? *Astrologi certant*, — mondaná Horatius, ha Maecenas méltó pártfogoltja történetesen kortársa lenne a találgató tudósoknak. Van köztük, aki biztosra veszi a világ végét és van olyan, aki azt hiszi, hogy a két találkozó bolygó kompromisszumra lép, amelynek segítségével a Halley is jóllakik és a Föld is megmarad. Mások azt tartják, hogy a küzdelemből a Föld kerül ki győztesen, míg a negyedik tábor szentül vallja, hogy a Föld megmarad ugyan, de hőmérsékleti viszonyaiban olyan változások következnek be, amelyek egyetlen nagy Északi sarkká változtatja át az egész glóbuszt. És így tovább. Sok jelentősége persze nincs a találgatásnak, hacsak az nem, hogy örvendő meglepődéssel fedezzük fel, mennyi fantázia szorul még a legridegebb csillagászbá is, Grenwichtól a Jöreménység-fokig! Ez is valami. És ha a Földet nem pusztítja el az üstökös-találkozó, egy dolgot mégis elpusztított: a tudomány értékebe vetett vak, szinte babonás hitet. Persze, a sokféle feltevés közül azért az egyik okvetlenül be fog válni, és ez a ráhibázó — ha túléli a katasztrófát — büszkén hozakodik majd elő vele, hogy az ő tudása volt az igazi, a csálhatatlan. De nevetni fog rajta az üstökös és nevetni fog rajta mindenki, csak éppen hogy ő veszi majd magát szörnyen komolyan. A tudósok naiv és öntelt elégteltségével...

* * *

24 Filantrópia. A filantrópiának legegyszerűbb, sőt leegyszerűbb módja az, amikor a mások rovására vagyunk emberbarátok. Amikor úgy csillogtatjuk szívünk nemességét, hogy elvakítunk vele mindeneket és a vakulásban nem veszi észre senki, hogy csak a szívünket oldottuk meg, de nem egyben a bugyellárisunkat is. Az efajta filantrópia nálunk kiválóan népszerű, ezért van az, hogy a jótékonyági akcióinknak több a megindítója, mint az adakozója. Elmondjuk pedig ezeket abból az alkalomból, hogy egy városatya olyan javaslatot nyújtott be, amely kényszeritené a házfelügyelőket, hogy amely házban lift van, ott ingyen vigyék fel az emeletekre a levélhordókat. Ez is olyan nagyszívűség, amely nimbuszt szerez, olcsó, sőt ingyenes nimbuszt, anélkül, hogy a nagylelkűség csak a legkisebb áldozatot is követelné. Mi úgy érezzük, mintha ezen a liftjavaslaton egyelőre nem annyira a levélhordók emelkednének fel fáradtság és megerőltetés nélkül, hanem inkább maga az indítványozó, aki egyszeriben az emberbarát — a levélhordó is ember — glóriáját szötte feje köré. Akarunk tenni valamit a levélhordókért? Egyszerű dolog nagyon. Tegyük úgy, a mint Párisban: ott a levélhordó az egy-egy házba szóló leveleket a házfelügyelőnek adja át és a lakók azok, akik a leveleikért lefáradnak. És ha az indítványozó városatya egy napon azzal áll elő, hogy ne a levélhordó fáradjon fel a negyedik eme-

letre, hanem inkább ő megy le a leveléért a házmesterhez, akkor, talán, elhihetjük, hogy ez az ur csakugyan filantróp érzésekkel van tele, mert inkább ereszkezik le ő a házmesterhez, semhogy a szegény postás kapaszkodjék fel hozzá. A kapaszkodás megakadályozása egyrészt, a leereszkedés másrészt; szent Isten, van-e az egész városatyai gyülekezetben csak egy is, akitől ilyen kitűnő dolgokat várhatnánk?

* * *

— Aladár emlékiratai. Szegeden, a Haverda-pör új tárgyalása során a törvényszék nem engedte meg, hogy felolvassák Jánosi Aladár gyilkos és író ur ugynevezett »memoár«-jait, amelyekben a szabadkai gyilkosság előzményeit és történetét mondja el, miközben bőségesen vájkál egyrészt a tulajdon, másrészt a Haverda Mariska asszony lelkének titkaiban. Eltiltotta a bíróság ezt az érdekes olvasmányt, amelyhez különben Szabadkán szerencsénk volt már egyszer és anélkül, hogy ezt a művet azok közé soroltuk volna, melyeket minden művelt embernek illik kétszer is elolvasnia. Gratulálunk a szegedi bíróságnak, amiért ezt a fellengős, ostoba galimatiást nem szabadította másodszor is az országra, ahol amugy is abban a tévhitben élnek az emberek, hogy a »Grófkisasszony titka«, vagy a »Véres kastély« című alkotás klasszikusabb mű minden egyebeknél, amit író valaha kiszakított az agyából és a lelkéből. Azonban szerettük volna, ha a bíróság ugyanezen alkalommal külön hangsúlyozza, hogy az a bizonyos fel- és elolvasási tilalom csak ad hoc Jánosi író társunk művére vonatkozik és vétkes félreértés volna a magyar publikum részéről, ha kiterjesztené minden írásra csak azért, mert Szegeden egyszer kidobták, hogy Jánosit ne olvassák...

* * *

4. Az oktató börtön. Oroszországban most nagy a megérkönyödés: kiderült, hogy az elkobzott forradalmi könyveket és röpiratokat a börtönökben halmozták fel, s ezeket adják oda olvasmány gyanánt azoknak a raboknak, akik — egyéb elsikkasztott koszt hijján — a betűfalásra fanyalodnak. Így, ami a börtön falán tilos olvasmány, a börtönben kézről-kézre jár, s az istenes muzsik, aki mint szelid, gyámoltalan birka jutott a börtönbe, mint tökéletes forradalmár és bombavető kerül ki újra a szabadba. Nagy ezen a megdöbbenés és Oroszország most megtanulta, hogy a börtön a tenyésztőtelepe a bűnösöknek. Bennünket ez a felfedezés nem lep meg és magától értetődőnek találjuk, hogy Oroszország csak ilyen későn jut rá egy olyan igazságra, amely mindenütt másutt már banalitás számba megy. Még ha nem is forradalmi írásművekről van szó, hanem egyszerűen emberi lelkekről. A börtön erkölcsrontó; és a börtönben tanulja meg a kis csirkefogó, hogy a nagy betörésnek mik az eszközei, a rablógyilkosságnak mi a legbiztosabb módja, s tessék elhinni, hogy Mária-Nosztráról sokkal több Jáger Mari kerül ki, mint amennyit oda bevittek... Ami talán még szerencse. Mert ha csak ez a kis oktató célja se volna a börtönnek, igazán nem tudnók, mi célja lehet e rég elévült intézménynek.

A legkedveltebb arczszéplítő, mely joggal mondható páratlannak, kótségtelenül a híres Földes-féle Margit-crème, mely valóban meghódította a világ hölgyközönségét. Sőt urak is használják, mert teljesen ártalmatlan, a bőr mindennemű tisztátlanágát, szeplőt, pattanást, miteszert stb. néhány nap alatt eltávolítja és az arcot üdév, fiatallá varázsolja. Nemcsak az arozbőr, hanem a nyak, váll és kéz fehérítésére, finomítására is használják. Hölgyeink elragadtatással szólnak gyors és biztos hatásáról. Nagy tégely 2, kicsi 1 korona minden gyógyszerárban. Postán küldi: Földes Kelemen gyógyszerész, Aradon.

SZINHÁZ.

Julia kisasszony.

(Levél a serdültebb ifjúság számára.)

Vágtatvást sietek levelet írni önnek, ismeretlen kisasszony, aki az *Uránia*-ban olyan édes naivsággal nézte végig a csütörtöki bemutatót, és néhány más kedves és lelkes fiatalembernek, akik talán most látták először a világhírű svéd drámát és csalatkoztak benne és minden kamarajátékban. A kamarajáték nem mindig ilyen. Valahol messze, messze innen egy intim fehér skatulyában ülnek az emberek, kényelmes bőrfotelekben s a művészet oly szemérmes, a tónus annyira bensőséges, hogy még a lármás villanyt is száműzik és lobogó, csendes fényű gyertyák világítják a nézőtér. Csütörtökön este azonban harsány székrobajok nyitották meg az előadást. Később is inkább a nézőtérén beszéltek, mint a színpadon. Boda főkapitány, aki jelen volt egy páholyban, türelmetlenül nézte a drámát s a nézők minden pillanatban attól tartottak, hogy beleavatkozik és a saját hatáskörében intézi el. Kérem, azért higgyenek a kamarajátékban. Csak Budapesten életveszélyes és egybeült a szomszédunk nem szokott pont a szemünkre lépni.

Strindberg drámája pedig más. Ez a mérges küzdelem, amely Szent Iván éjszakáján egy grófi konyhában játszódik le, cseppet se ordináré, hanem fönséges a sötét erejében és gyengéd még a brutalitásában is. Egy ujszerű szentivánéji álom, beteg gyümölcsökkel és mérgezett rózsákkal, a századváltozás cikázó világításában, amelyhez a hisztéria kancsal koboldjai vigyorognak és a bomlott idegek adnak diszharmónikus zenét. Strindberg 1888-ban írta. Akkor még nagyon féltette és egy hosszú beharangozót írt a darab elé. Ma már szükségtelen ez. Csak a ligeti művészet, az aréna-uti dekadencia ne magyarázná.

Mélységek vágya és ormok szédülete kísért itt és minden, ami alig elemezhetően mély összefüggésben van általános szerelmi nyomorunkkal, csömör és veszekedés, a fajkiválasztódás küzdelme, düh és csók a gyűlölet és szerelem ősi határvillongásában, egy furcsa mésalliance átka, évek perpatvara összesűrítve egy éjben és egy darabban. A degenerált grófleány lefelé néz és lezuhan. Az inas pedig — új és előkelő rablótípus — felfelé vágó álmában a szemünk láttára emelkedik. Egyik se plebejus és egyik se arisztokrata, hanem mind a kettő egyszerre. A színpadon egy plebejüst és egy arisztokratát láttunk. Ne higgyenek neki. Ez az inas nem tud haragos parasztságában előkelő lenni. Ugy fizeti ki a grófleányt a szerelmes éjszakáért, mint kedélyes ifjak a keresztutak Vénuszait. Nem kemény és kegyetlen. Szemében nincs hipnotikus erő. Julia kisasszony pedig gonosz hamisítvány. Hintázó testtel és részegen jön ki a színpadra és mindjárt ideggörcsökben vonaglik. Ez a nő nincs magasan. Nem sajnáljuk, mikor elbukik. Nem Julia kisasszony, hanem egy tulzó színinövendék, aki olvasta a »Julia kisasszony«-t. Sokszor Juliette, — kivágva egy pikáns franczia lapból — gyakran Julika és Julka s legtöbbször — egyszerűen és magyarosan — Julcsa.

K. D.

Ő! Januárban végignéztam Szabadkán a Mária Magdolna bemutatóját, Maeterlinck új darabját, amely szintén Ő Róla szól, de amelyikben csak hangja, távoli, kódos hangja jutott a színpadra s Ő Maga láthatatlan maradt mindvégig, mint ahogy az ő országa, jósága és szellemvilága is láthatatlan. Maeterlinck semmitől se riad vissza. Mégse merte színpadra vinni a názárethit. Ha nagyon nagy embert

márkolunk, többnyire banalitást fogunk. Jézus alakja pedig így, éppen ebben a láthatatlanságban megnő, egyszerre megnő és a perspektíva sejtelmessé tágul: Szimbólumot ére-zünk. »Valami történik egy fal mögött.« Valami történik a színpad mögött.

Szemere György színpadra vitte Öt és a szimbólum helyett allegóriát adott. Allegorikus biblia és biblikus allegória. Négy felvonás, beleszámítva a bibliai idézeteket és a sok miatyánkot is. Mindössze pedig csak annyit akar mondani, hogy az Urat ma is megfeszítenék és — ó banalitás — az igazság ma is elvérezne. De nem mondja, hanem »illusztrálja« és »bizonyítja«. Fájdalmas ezt látni és hallani négy hosszú felvonáson át, különösen ha elgondoljuk, hogy Szemere György írta a tökéletességében fölényes *Siralom-ház*-at, amelyben kemény, magyar őserő lüktet és ugyancsak ő volt az, aki a *Bolond Istók*-ban a régi regés idöket sok bájjal és poézissal idézte fel. Ez a darab éppen a finomsága folytán bukott meg. A mostani valószínűleg nem fog megbukni.

A dráma ötletét és meséjét, amelyet Vágó Géza magáénak vall, hétszeres zárral, aranyfótkban zárták el. Kár volt. Ez a mese régen elkopott már. Évekkel ezelőtt a Simplicissimus képsorozatot közölt a Berlinbe visszatérő Jézusról és ennek a modern, aszfalton járó Jézusnak azóta már egész kis irodalma van. Jean Rictus könyvet írt róla. A kritikus a főpróbáról jövet bűnbánóan mondogatja magában a párisi argot-t és morzsolja-morzsolja egyre a szegény, koldusi verseket, hogy kiszellőztessék fejéből a sok zavart és hinni tudjon legalább a poézis megváltójában. »Ah comm' t'es pâle... ah! comm' t'es blanc. Pauv' vieux va...«

Punin.

IRODALOM.

Schnitzer Petőfi-fordítása.

Valamikor valaki — még pedig ha jól emlékezem, Jókai Mór vagy Herczeg Ferencz, tehát egészen kompetens alak — azt mondta, hogy Petőfi Sándor Magyarország számára nem csupán a legnagyobb költő, nem csupán megbecsülhetetlen irodalmi érték, hanem *közügy* is. Közügye az egész magyarságnak. Talán ki lehetne egészíteni ezt a mondást azzal, hogy Petőfi még ennél is több: minden magyar embernek a *magánügye* is, sőt meg vagyok győződve, hogy eljön az idő, amikor minden kultúremléknek is a magánügyévé, a saját lelke érdekességévé, az öntudatának, az énjének valamelyes részesévé válik. Ahogyan képtelenség ma már a természettudásos világlátás nélkül gondolkodni, ahogyan abszurdum volna a napoleoni stratégiáról a julius-cézári hadviselésre visszamenni, amiképpen lehetetlenség Wagner után Palesztrina, vagy mondjuk, Boildieu zenéjét csinálni, éppen úgy lehetetlenségé fog válni nemcsak specifikusan a lírában, hanem egyáltalán minden külön-külön kis világérzésben Petőfi lelke nélkül gondolkodni. Megjön az idő, amikor Petőfi éppen úgy be lesz ráktározva minden gondolatképes agyvelőnek az Unterbewusstseinjába, mint ahogy minden gondolatunkban, minden cselekedetünkben ott rejtőzködik ma már, ha felismeretlenül is, Darwin (akit azonban tulajdonképpen Lamarcknak hívnak), Pasteur, vagy Röntgen (akinek meg Lénárd az igazi neve) és Mecsnikov, hogy a legközvetlenebb és legáltalánosabb érzésnek, a saját testi mivoltunk és épségünk érzésének a magyar-*zói*val magyarázzák. Ahogyan ma már minden kultúremlék megmossa évés előtt a kezét és *már nem is tudja*, hogy most tulajdonképpen Pettenkofernek és Pasteurnak enged-

meskedett, éppen úgy fog majd valamikor Petőfi is benne élni, génuszi titokzatossággal az emberben.

Petőfi magánügy minden lelkileg is mosakodni szerető ember számára, de mivel egyúttal közügyünk is, rettegő óvatossággal kell ügyet vetnünk arra, hogy a Hippokréne eme legkristálytisztább vize zavarosan ne fakadjon át idegen termőföldek talajára se. Nagyon kell féltünk Petőfit, mert a magyar nyelv a legnehezebben nyitható gyöngy-kagyló, az őrsi tehát a világ számára a legdrágább gyöngyöt.

Egy emberélet kevés arra, hogy idegen ajak a világ legkönnyebben megtanulható nyelvét, az angolt tökéletesen magáévá tegye, a nyelvek leggőgösebb arisztokratáját, a magyart, majd csak emberöltők múlva fogja megközelíteni az idegen világ, de egészen bizonyosan megkeresi majd és ennek a hódításnak a legdiadalmasabb hadvezéré az a helytelennyakkendőjü honvédőrnagy lesz, akinek Petőfi Sándor a neve. Emberöltöket nem várhat ki ma már a mi csodálatosan felhalmozódott nemzeti energiánk feszítés-vágya s azért szükséges, hogy miután a külföld még nem jöhet Petőfihez, Petőfi menjen el hozzá. És ezért, éppen ezért, mert Petőfi az egész világé, de mindnyájunknak a magánügye is, érezhetjük mindnyájan szinte személyes inzultusnak azt a fordítást, amit Petőfi költeményeivel Schnitzer Ignác most elkövetett. Bizonyára öntudatlanul, — hiszen a szent tudatlanság az ő Petőfi-könyvének majdnem minden oldaláról kéri — de azért a dolog mégis nagyon fájdalmas. Annál is inkább, mert Schnitzer német és állítólagos Petőfije olyan pompás és teljes fényűzésű könyvformában jelent meg a német olvasók előtt, hogy félni kell, hogy hosszú időre elzárja a legnagyobb kultúrpiacot, a német olvasást a jobban megértett, kongeniálisabb Petőfi-fordítások elől. Nagy tiltakozás kell ez ellen a megvesztegetően szép külsejű könyv ellen.

De mivel a tiltakozás súlyát nem az elmélkedés, hanem a bizonyítás adja meg, tehát a bizonyítás teljes kötelességének eleget tesz. Még csak nem is érdek nélkül, mint ahogyan ennek a könyvnek több bírálója tette, hanem érdekből, mert akármilyen semmis is a véleményem, azért Petőfi talán csak lehet ezen a papiroson is magánügy. Tehát:

Schnitzer Ignác Petőfi-fordításának az alapbaja az, hogy hiányzik minden strófájából a Petőfi-hangulat és nincsen, de nincsen benne egyetlen sorában sem a Petőfi lendülete, magávalragadása. Az impetus, az erőszak, amit Petőfi — mint egyáltalán minden lángelme — a hallgatójával elkövet, nemcsak hogy hiányzik belőle, hanem egyáltalán meg sem érződik. Erő, kiáltás, megragadás ki nem hangzik ezekből a konvencionális német versekből, amelyeknél laposabbakat Theodor Hell vagy August Kuhn óta még a »Hinkender Bote«-ban sem írtak. Mint német versek is rosszak a Schnitzer versei, de ehhez legyen a németeknek köze, sem illetékesnek, sem hozzáértőnek nem érezzük magunkat a dolog eme részéhez, hiszen Heinrich Gusztáv, a Magyar Tudományos Akadémia főtítkára, a jeles német filológus már méltatta is és saját izlése szerint valónak találta.

Hanem a dolognak csak a magyar része az, ami bennünket érdekel. És ez ott kezdődik, hogy Schnitzer könyve úgy van beleigazítva a magyar közvéleménybe, hogy benne van az egész, a teljes Petőfi. Már most Petőfi összesen körülbelül nyolczszáz költeményt írt. Ebből Schnitzer körülbelül négyszázötvenet fordított le, tehát csak a jó felét. Azaz dehogy is a jó felét. A nyolczszáz Petőfi-vers között kétszáz-kétszázötven olyan van, amelyik Petőfi megismeréséhez multhatatlanul szükséges. Ezek közül Schnitzer nagyon sokat a le nem fordított háromszázötven között felejtett. Például: »Feltámadt a tenger...«, »Őszi éj«, »A hazáról«, »Itt van az ősz...«, »Az Időhöz«, »Szeretlek én...«, »Nem csoda, ha újra élek...«, »Szomorú éj« és még háromszáznegyvenkét társuk nincs benne a Schnitzer teljesnek nevezett Petőfi-

fordításában, ellenben benne van legalább kétszáz olyan vers, ami a Petőfi legrosszabb óráiból való, amelyek reá éppen nem jellemzőek s amelyeket ma — ha még testben is élne — bizonyosan ő maga hagyott volna ki a költeményeinek egy olyan pompózus kiadásából, mint amilyen a Schnitzer-fordítás s amilyenről életében soha még álmodni sem mert, de most bizonyosan felébred rá és szétrugja maga körül a fejéregyházai föld göröngyeit.

Beszéljünk részletesebben, sőt beszéljen maga a fordítás. A félreértésekről, fordítói önkényességekről, konfuziókról, ellapításokról, nem is beszélve a szárnyalás teljes képzelenségről és az együttérzés hiányáról, amiről már fentebb esett szó, példákat idézek itt, olyanokat, amelyek reá világítanak e fordítás teljes kártékonyására. Amelyek megmutatják, hogy Petőfinek egyik legszebb ragyogását, a képek, hasonlatok, antitezisek páratlan szépségeit sikkasztják, vagy lapítják el. Avagy pedig betoldásokkal, sokszor strófányi hosszúságu »Schussterfleck«-ekkel teszik tönkre azt, amire a Petőfi-tömörséget a limonádé-vállalkozás nem volt képes átfordítani.

A »Te az enyim, én a tied...« kezdetű versben, amely pedig Petőfire egészen jellemző, magyarul hat strófa van, de Schnitzer itt megtoldotta a tehetetlenségét egy lépéssel és németre hét strófát csinált belőle. Miután az utolsó két sort:

Eszemadta Juliskája,
Szivem arany koronája,

nem volt képes lefordítani, tehát hozzáfűzte a vershez a következő és teljesen önkényesen csinált befejező strófát:

Meine Krone aber kriegst
Einen goldnen Schrein
Denn ich schliesse hochbeglückt
In mein Herz sie ein!
Julchen — rasch den Kusz dazu,
Krone meines Herzens du!

Egy árva betű-nem sok, de ebből annyi sincsen benne Petőfiben.

Kissé kórikus — most még csak a kisebb kórikumoknál vagyunk — a nagy Petőfi-jelszónak, az idézni igazán felesleges »Szabadság, szerelem...«-nek a fordítása. Így szól:

Die Freiheit, die Liebe,
Tun beide mir Not:
Mit Lust für die Liebe
Geh' ich in den Tod,
Doch opfr' ich auch sie,
Wenn die Freiheit bedroht!

A rémséges ellapitottságon, a földön mászó lendülettelenségen túl mir scheint, hogy itt Jemandem etwas um ein Reim hat Not getan. De menjünk csak tovább. Most már jön az a kórikus is, amelylyel Schnitzer hajdan, vagy huszonöt esztendővel ezelőtt a Jókai »Czigánybáró«-jába is kuplékat alkalmazott. Ime a »Tíz pár csókot...«-ból egypár sor:

Schliessen wir die Ehe jetzt,
Das ist etwas, was ergötzt —
Das hat immer
Froh gemacht,
Morgens, mittags und am Abend,
Ja, sogar um Mitternacht!

Tojás, tojás, akarom mondani, ej, ej, hiszen Petőfi is csintalankodott ugyan néha, de orfeum-kuplékat csak mégsem énekelt!

Ezernyolczszáznegyvenhétben Szatmáron megírta Petőfi azt a versét, amelyben kifejezi azt a véleményét, hogy jó

költőnek tartják. Ennek a versnek az utolsó strófája magyarul így szól:

Egy mosolygásodban is több
Költészet van, kedvesem,
Mint az ötszáz-ötven versben,
Melyet irtam összesen.

Ez a Schnitzer németisége szerint így hangzik:

Und jedes Lächeln, das du spendest
Ist mehr von Poesie durchweht,
Als jene fünf-, sechshundert Lieder,
Die ich geschrieben — der Poet!

Igy válik a magyar sorok finom hódolata, megható tiszteletadása németül éretlen henczegéssé.

Mutatoul a »Kis-Kunság«-ból:

Wohin mit Herz und Seele
Stets und wo ich war,
Ich mich zurückgesehnt,
Ich sah sie wieder:
Die heimatliche Erde,
Das schöne Klein-Kumanien.

Mi ez, mi ez? Hiszen ez nemcsak hogy magyarul nincsen, hanem még németül sincs és nemcsak rímtelen, hanem még ungereimt is!

Az erőtlenségnek, kimondásbeli ellapulásoknak és szilagsághiánynak a példájául ugyan az egész könyvet kellene idézni itt, de elrettentő példája ennek a »Vörösmartyhoz« irt költemény fordítása. Ezzel a verssel kapcsolatban egész kis fejtegetést lehetne írni arról, hogy mi a refrén, hogy mikor felesleges szépeltés a versirótól és hogy miért olyan megdöbbentő erejű, még a »Never more«-nál is lélek-rázkódtatóbb hatalmu a »Nem én téptem le homlokodról, Magad tépted le a babért!« Ennek a versnek semmiféle objektív igazsága nincsen, szinte közönséges gorombáskodásnak hangzana, ha oda nem következne minden strófájára multhatatlan gondolatbeli és technikai szükségszerűséggel a refrén, amelynek érték hasonlóság szerint csak egy párja van az egész világirodalomban: »Akaszszátok fel a királyokat!« A paroxizmusnak, a szent örületben való tombolásnak ugyanaz a kifejezője a költészetben a refrén, mint a tébolyodott embernél folyton visszatérő fixa idea. A bolondokat pedig csak az igazolja, hogy egészen individuális világuk van, amelyben az anthropos csak három részre tud szétoszlan, vagy a mindent kiröhögés »Hahaha«-jára, vagy a »Never more« kétségbeesésére, vagy pedig az »Én« irtózatosságtértségére. Abban az »én«-ben, ami ebben a versben a »nem én« negatív hatalmával fordul elő, abban van benne Petőfinek csaknem egész karaktere. A nagy, lírai, teljesen szubjektív egyénisége. Ami lehet ellenszenves, vagy rokonérzést keltő, de egészen bizonyosan becsületes, mert olyan őszinte, mint a Petőfi koldusságrakész becsülete volt.

És ezt a refrént Schnitzer fordítása teljesen elejti. Az első strófa vége ez:

Musstes du den Lorbeer dir
Selber von der Stirne reissen?

Azután jönnek a még gyöngébb refrén-kísérletek: »Um den Lorbeer ist's geschehen!« »Auch dein Lorbeer schreit um Rache!« »Und dein Lorbeer is dahin, ach für alle Zeiten!« Szóval minden kísérletet megtesz Schnitzer arra, hogy a refrént valahogyan pótolja, — a pótolhatatlánt! — csak éppen azt az »én«-t hagyja ki a végző sorokból, amelyik »én« pontosan Petőfi Sándort jelenti.

Most azután kellene a félreértésekről beszélni. A hangnak, a levegőnek, sőt magának a szövegnek, mi több, a

szavaknak a még nem értéséről is. De itt azután igazán maga Schnitzer beszélhet és már igazán a tollam hegyén volt a szójáték, amit ennek a fordításnak a neve önként kínál. Itt is a kómikumnál kezdődik a dolog. Az »Ivász közben...« például kijavítja Petőfit:

Und der Wein *kein* Leonidas
O Malheur! (Sőt!!!!)
Und sich denke nur an Sex... Rex...
Xerxes Heer!

Petőfinél éppen ellenkezően a bor az a *Ledionas*, amely lecsepege és szétűzte a gondolatok xerxesi hadseregét. De Schnitzer itt kétszeresen is kijavította Petőfit, mert ő először is éppen Xerxesre gondol, tehát a csodaszép hasonlatot fordítja együgyűségre, másodsor pedig megtanítja ezt a kiskörösi műveletlen ázsiait arra, hogy Termopilé hőst nem *Ledionas*-nak, hanem *Leonidas*-nak hívták.

És végül — mert a végtelenségig nem lehet csitítani — jön az a golyó, amelyet Schnitzer azért lőtt bele a Petőfi gyomrába, mert kihagyta belőle. Azt mondja »Ein Schlachtfeld« cím alatt a többi kellemetlenség között, hogy:

Der Wanderzug der *Störche* flog
Hoch in den Lüften still und bang,
Und jetzt, zu Häupten über mir
Tönt Nachtigall- und Lerchensang.

Ezt Petőfi így magyarította meg:

A légben akkor itt zugó
Golyók repültek el,
A légben most fejem felett
Pacsirta énekel.

Vagyis Petőfi még nem volt a természet ismerésében annyira, mint Schnitzer és nem tudta, hogy a »Nachtigall«, ami nincs is benne a versében, az ember feje fölött is énekel és nem szorítkozik ma már csupán a bokor sötétjére, ahol is csak alkonyulatkor zeng. Mert ebben a strófában ez a súlyosabb hiba. Az, hogy a csatater fölött rendesen nem *golyák*, hanem *golyók* szoktak repülni el, nem nagy baj, legfeljebb csak optikai csalódás. Majd ha Schnitzer Ignác jobban nagyító szemüveget vesz magának, akkor Petőfinek nemcsak a nyomtatott betűjét, hanem a lelkét is jobban meg fogja látni. Talán sok dioptrián keresztül valamikor valahogyan meg is érti.

És ezzel, hogy még mindig a madaraknál és a sniccekreknél maradjak: »oldalra a verébe«, illetőleg Spasz bei Seite. Ezt a fordítást igen nagyon komolyan kell venni és úgy gondolná az irányt egyáltalán nem adó vélekedés, hogy itt a Petőfi-Társaságnak kellene valamiképpen közbelépni és legalább is dezavualni ezt a Petőfi-fordítást. Annál is inkább, mert megvesztegető külsőben jár, de annál még inkább, mert az egyetlen igazán együttértett és a német nyelvre már mulhatatlan — ezt Schnitzer is érzi, sőt a legjobb helyein használja is — Petőfi-fordítás, a Neugebauer Lászlóé, a Petőfi-Társaság nagyon tiszteletreméltó garanciájával jelent meg.

Cholnoky Viktor.

Anakreoni dalok. Mai költőnek furcsán és farsangiasan áll a görögös ivó-gesztus; a falernumi hegyekről mindent leszüreteltek Horác, Csokonai és Petőfi között az apró poéták és azok ugaron maradtak ott, mint kővé dermedt sablonok, ahol többé élet és téma nem terem. De Endrődi Sándor keze alatt sokat veszítenek merevségükből az ókori verslábak és minden dithirambust fel tud élénkiteni igazi mámorral. Így, magyarosan színezve és mégis a régi kimértségekben: érdekesek és kedvesek ezek a modern bordalok; ósdi précieuse-ségükkel és

a fel-felhördülő magyar virtuskodással, mely végül bénán hallgat el a jambusok között. Mintha a nyolczvanas évek egy régi, irodalmi vendéglőjéből hangzanának idáig ezek a versek, ahol a petróleumlámpa sárga fényében együtt ülnek a kezdődő magyar zsurnalizmus és a végződő hazafias költészet hőrszai. Az utcáik odakünn még szűkek, Pesten nincsen még villamoslámpa és nem messze, az egyik házban, aggódva virraszt Arany János öszülő feje. Endrődi Sándor ott ül közöttük és üti az asztalt, a többiek, akik majd petit-betűk között húzódnak meg a magyar irodalomtörténetekben, zajosan helyeselnek és boldogan, okosan szólnak az anakreoni dalok. A színeiket nem fertőzte meg a modern, bontó idegesség, nem ismerik a beteges nüánsokat és a ritmusok gyanútlanul, nem véve észre az új szavak új szenzációit, békésen zakatolnak végig a meghatározott témán. Azután: mindenki mosolyog, a pohár a falhoz repül és a poéta fejére felteszik a babért. Kedvesek és jólesőek ezek az anakreoni dalok. Érdemes megállni és végighallgatni őket.

Irók, színésznők és egyéb csirkefogók. (*Heltai Jenő novelláskönyve.*) Vajjon miben különbözik a budapesti bohém a többiektől? A párisi kellemesebb, romantikusabb s valamit érzik még rajtuk ma is Murger költészete; a berlini komor és durva; a bécsi típus kedélyes és enyhén szentimentális. Mi nem vagyunk cseppet se szentimentálisok. Czinikusak vagyunk inkább, de a cinizmusunk nem mély. Egy ember cinizmusa ez, aki a kávéházban tizenöt szivart elszívott, belékábult az illusztrált lapokba és egyszerre több nőnek adott találkát. Orvosi diagnózis: nikotinmérgezés, szellemi és szerelmi csömör. Aztán még valami. Talán egy kis kegyetlenség másokkal szemben és nagy-nagy hitetlenség magunkban. De minden találgatásnál és kritikai megállapításnál jobban megfelel kérdésünkre *Heltai Jenő* új novelláskönyve. Igen, ez a budapesti hang. Ismert alakok, van szerencsém. Jó napot, ő »ünnepezt író«, akinek otthon kiszáradt a tintatartója, mint-hogy kávéházi trögödita letére szűk márványasztalon írja ópuszait. Önt is ismerjük kültelki istennő, Putyi. Ön az igazi budapesti művész, aki újságírókon, udvari tanácsosokon, színészekon csókolja, öleli és karolja fel magát... ad astra. Mennyi »ambíció«, mennyi »művészeti« hyperámia mindenütt. *Heltai Jenő* kitűnően találja el a dunapárti bohémhangot. Tollhegygyel ír, de öntudatosan zilált mondatain átragyog hozzánk az, ami a mai szójátészó és ötleteskedő humoristákban olyan ritka, a kedély. Egyik novellájában az orvosokról ír szatírárt, akikkel már a humoristák úkei is évődtek, de alaposabban, ötletesebben fejezi be ezt az ősi czivódást, mint bármelyik. Az ő orvosa, dr. Morbidusz egyszerűen megoperálja a Halált. Szegény. Halál pedig meghal az operátor kése alatt. Kegyetlen és mégis igen gyengéd humor. Mig mások grimaszokat vágnak, hahotáznak és nevetnek, *Heltai Jenő* írón, színésznőkn és a halálon finoman és urian mosolyog.

Művészet.

Erzsébet királyné emlékének elhelyezésére pályázatot hirdettek s minden beavatottak bámulatára ezen a pályázaton akadt jó és értékes terv is. Annyit már valóban nem lehet követelni a világ semmiféle zsűrijétől, hogy ez a terv, amellet, hogy a legjobb, meg is kapja az első helyet. Nem; másodikkak tette az Erzsébet-emlék bizottsága is *Kaszab* és *Vermes* építész munkáját és a főbabért, az első díjat odaadta *Bálint* és *Jámbornak*, talán azért, mert ők valóban sokkal ügyesebben festették ki a fákat. Architektúráról lévén azonban szó, nem elsőrangú fontossága a tervek koloritja. A fontos a monumentális érzés, a tömegek helyes beosztása, a természet-adta előnyök jó és természetes felhasználása. Ebben a tekintetben

azután Kaszab és Vermes van elől. Czfiraságnak az ő erőteljes, de mégis könnyed kötömegeiken semmi nyoma. A középpontja az egésznek a Lánchíd, vagy inkább vele szemben az alagut markáns nyílása. Ez elliptikus boltozat fölött vezet a várba egy karcsu lépcső, folytatódik egy impozáns gallerián át a szoborig, amelyet a várhegy jobb sarkában, kívül az utcái forgalmon, félkörben alkalmazott empiros ivű oszlopsor közepén helyeztek el. Ugyanide tervezik Bálinték is a szobrot. De elszigetelt, finomabb hatásokra alkalmat adó csarnok nélkül, emberfölöttivé, Heldendenkmalszerűvé dagasztva. Az ő architektúrájuk súlypontja rossz helyre került, a részletek nehezek, egység, egyéni profil nélkül valók. Bálint és Jámbor lehetnek kiváló és modern építészek, de ezuttal két fiatal művész, az ihletnek, az ötlettermelésnek szerencsés óráiban, náluknál különben oldotta meg a nehéz feladatot. A harmadik díj nyertesei, Hoepfner és Györgyi, teljesen elhibázták a szobor elhelyezését. A többiek adnak egy-egy jó részletet, ügyes ötletet, de minden átfogóképesség, minden monumentális érzék nélkül. S már most szegény Erzsébet királyné, a dicsőült nagyszony, töprenghet ott fenn az égből. A balsors, ime, még halála után is üldözi. Eddig helye sem volt a szobrának. Most volna helye, most már tudjuk is, hogyan kellene felhasználni a helyet, de jön a zsüri és a jó tanácsnak, a legjobb tanácsnak átnyújtja ugyan a másodrangú babért, de nem kér belőle. Talán maga a várhegy emelhetné fel tiltakozó szavát és jelenthetné ki, hogy ha már közel keretezik öreg csontjait, hát legalább szépen csinálják. Jól csinálják. Gondolják meg a dolgot, mielőtt ásóhoz, kapához nyulnak. És a zsüri ítéletét ezuttal csak onnan kezdve respektálják, ahonnan bölcs ítéletnek látszik. A második díjtól.

(Rm.)

KÖZGAZDASÁG.

A Belvárosi takarékpénztár r.-t. január 29-én tartotta közgyűlését. Az 1909. évi zárószámadás 1.164.812 K tiszta nyereséget eredményez, mely összegből 145.792 K az igazgatóság és tisztviselők javára fordítandó. Az igazgatóság azt javasolta, hogy a fönmaradó 1.007.806 K-ból 250.000 K a tartaléktőkéhez csatoltassék, miáltal ez 2.475.000 K-ra emelkedik, az 1909. évi szelvény részvényenként 35 K-val való (7%) beváltására 700.000 K, köz- és jótékonycélokra 10.000 K, egy tisztviselői segélyalap létesítésére 5000 K fordítottassék, a fönmaradó 42.806 K pedig új számlára vitessék át. A közgyűlés az igazgatóság jelentését elfogadta és a fölmentvényt megadta. Ugyazintén elfogadta a közgyűlés az igazgatóság által előterjesztett azt a javaslatot, hogy az alaptőke 5000 darab új 500 K-s részvény kibocsátása által 10.000.000 K-ról 12.500.000 K-ra emeltessék. Az új részvények, melyek már az 1910. üzletév eredményében részt vesznek, a részvényeseknek ajánlatnak föl, olyképpen, hogy minden 4 drb régi részvény után egy-egy új részvény vehető át 585 K árfolyamban. Új tagokul megválasztottak az igazgatóságba: Elbogen Károly és Rajner Béla dr., a felügyelőbizottságba: Kraemer József dr. és Laehne Hugó.

A Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcson r.-t. febr. 8-án tartotta közgyűlését. A bemutatott mérleg a múlt évről áthozott 57.341 K hozzászámításával 848.569 K tiszta nyereséggel zárult. A tiszta nyereség felosztására nézve indítványozta az igazgatóság, hogy fordittassék a tartalékalapra

70.000 K, miáltal a tartalékalap 1.680.512 K-ra emelkedik, az igazgatóság részére 79.122 K, a tisztviselők részére 23.736 K, a választmány részére 10.000 K, továbbá a tisztviselői nyugdíj alap gyarapítására a nyugdíjszabályzatban megállapított rendes hozzájárulásokon kívül 5000 K. Osztalék fejében részvényenként 24 K, vagyis 600.000 K kifizetését indítványozza az igazgatóság és a fönmaradó 60.709 K összeg pedig az 1910. évi üzleteredmény számlára vitessék át. A közgyűlés tudomásul vette a jelentést és elfogadta az igazgatóság összes javaslatait.

A Magyar kereskedelmi r.-t. jan. 29-én tartott közgyűlése tudomásul vette az igazgatóság jelentését, mely szerint a mérleg 2.499.820 K tiszta nyereséggel zárult. A közgyűlés az igazgatóság előterjesztéseit elfogadva, kimondta, hogy a tiszta nyereségből a tavalyihoz hasonló osztalékul részvényenként 36 K fizetessék ki február 7-től kezdve, a tartalékalap 315.000 K dotációval 10 millió K-ra emeltessék, a fönmaradó 253.621 K pedig az új üzletév számlájára vitessék át. A közgyűlés a társaság igazgatóságának új tagjaiul megválasztotta a kereskedelemügyi miniszterium részéről jelölt Stetina József dr. miniszteri tanácsost, továbbá az intézetnek fennállása óta szolgálatában álló igazgatóját, Szalai Bélát, aki a társaság felvirágoztatása körül tehetségeivel és nagy energiájával igen jelentékeny érdemeket szerzett.

Első Leánykiházasító Egylet mint szöv. Gyermek- és életbiztosító-intézet (Budapest, VI., Teréz-körút 40-42.). Alapított 1863-ban. 1910. január havában 1.827.800 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.606.300 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében a f. é. január havában 138.743 K 59 f, és az intézet fennállása óta 15.380.626 K 27 f. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

A Hét kiadóhivatalában egy kitűnő kárpitos és diszító czime megtudható, aki jól és olcsón dolgozik és mindennemű szakbavágó munkát elvállal.

A magyar ásványvizek történetében páratlan azon gyors és óriási siker, melyet a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz oly rövid idő alatt elért. Legjobb bizonyíték ez a forrás kiváló tulajdonságai mellett. Országvilág előtt ismeretes, hogy a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz az összes keserűvizeket felülmúlja, sokszorta hatásosabb minőségénél fogva. A tudományos szakértő világ és a nagy közönség elismerése alkalmat nyújtott, hogy e nagyszerű források teljesen feltárhatók lettek és az összes igmándi telepek Schmidthauer forrástulajdonos tulajdonába kerültek. A szakszerű és fáradságos kutatások azt eredményezték, hogy e források ma már hazánk közkeletű és fontos kiviteli cikkévé váltak, a bevittet pedig jóval csökkentik, mert a Schmidthauer-féle igmándi keserűvíz nagyszerű eredménnyel pótolja a karlsbadi és marienbadi vizeket is.

A női szépség titka, hogy a toilette-asztalról ne hiányozzanak a hírneves KRIEGER-féle AKÁCZIA-szépítőszerek, mint a páratlan akácia-arckemence, akácia-puder és akácia-zsappan, melyek kaphatók a KORONA-gyógyszertárban Budapest, Kálvin-tér, Baross-u. sarok. Postai szétküldés naponta.

PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN”.

A m. kir. belügyminiszter 109428/909. VII. b. sz. a hozott határozatával a kereskedelemügyi és földmívelésügyi m. kir. miniszter urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a „Ratin” patkány- és egérirtó bacillus nem mérge, a patkányon, egeren kívül sem az emberre, sem pedig más állatra nem ártalmas. Ezt a m. kir. állami bakteriologiai intézet kísérleteivel is megállapította. Ismertetőt ingyen küld a fölerakat: „Ratin” bakteriologiai laboratorium képviselősege Budapest, VII., Rottenbiller-utca 30. — Fiókierakat: »Orangyal« gyógyszerár, Rákosszentmihály.

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerárban. Készíti BERETVÁS TAMÁS gyógyszerész, Kispesten. :: Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingyen postai szállítás.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharaszttiban

Pestmegye.

Elsőrangú gyógyintézet alkoholisták, morfinisták és idegbetegek részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diétetikus konyha. Télen-nyáron nyitva.

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

PROSPEKTUST

KIVÁNATRA KÜLD

AZ IGAZGATÓSÁG.